עלון

"רחמים רבים"

חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּכְנַס בְּנוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם הַכִּפּוּרִים, חַג הַסֻּכּוֹת, שְׁמִינִי עֲצֶרֶת וְשָׂמַחְתָּ תּוֹרָה, וְעָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לִקְרַאת הַשָּׁנָה הַבָּאָה עָלֵינוּ לְטוֹבָה, שֶׁיִּהְיֶה שָׁנָה אֲרֻכָּה מְאֹד, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל הַשָּׁנָה זֶה שְׁנַת הָעִבּוּר, וְיֵשׁ לָנוּ עוֹד חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה הַזּוֹ לַחֲטֹף טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

(אשר בנחל, יוֹם רִאשׁוֹן לְסֵדֶר נֹחַ כ"ה תִּשְׁרֵי ה'תשע"ד)

סיפורים ושיחות

מכ"ק מוהרא"ש וצוק"ל

פרשת בראשית

הודפס בסיוע:
עמותת ישמח צדיק
שלכם ולמענכם

מכתבים מחזקים
מכ"ק מוהרא"ש זי"ע

RABBI E. S. SCHIK
1129 - 42nd STREET
BROOKLYN, N. Y. 11219

Tel. (718) 436-5062
Fax. (718) 871-8566

אליעזר שלמה שיק
ר"מ "היכל הקודש"
"חסידי ברסלב"
ע"ש הצה"ק אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
בארץ ובחו"ל

בעזה"י יום ה' לסדר שמיני כ"ו ניסן התשס"א

שלים וברכה וכל טוב סלה יגיעו וירדפו אל אליהו מאיה נ"י

לנכון קבלתי את מכתבך.

אני צוויתי כבר מזמן לאנשי שלומינו לא להכנים בבית הכנסת שום עלונים אנחנו לא מעונינים בדעות נפסלות של אחרים אבל צריכים רחמים רבים כדי לציית אותי.
בוודאי טוב מאד שאתה תתעסק עם זה ותוציא כל שבוע "עלון הקהילה" וכל אחד מאנשי שלומינו יכתוב מה שהוא ירצה כי תהילה לאל אנחנו מדברים רק דיבורי אמונה יהשגחה פרטית ואין לנו עסק עם אף אחד בעולם.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים

אליעזר שלמה שיק

חידה
מדוע העלון הזה נקרא 'רחמים רבים'?
התשובה נמצאת בעלון. חפשו אותה...

חיזוק בעניין הדפסה והפצה

כפי מה שזכינו לקבל מאדמו"ר מוהרא"ש זי"ע

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו וגו'. פרש"י : בדפוס שלנו.

וצריך ביאור מהו אותו דפוס.

ויתבאר על פי דברי ר' נתן ז"ל (לקוה"ל יין נסך הלכה ג' סעי' ה') שהוא חמלת השם ית' עלינו באחרית הימים שהמציא בעולם את חכמת הדפוס כדי שיתרבו ספרים קדושים בעולם. כי ברבות הימים כשהתגבר הגלות וחשו חכמינו זכרונם לברכה שלא תשתכח התורה שבעל פה מישראל ח"ו, על כן התירו לכתוב גם תורה שבעל פה משום "עת לעשות להשם הפרו תורתך".

אך כשכותבין תורה שבעל פה צריכין לכתוב הרבה מאד מאד כדי לבאר ולפרש היטב האמת לאמתו, כי דברים הנכתבים בספר יכול הקורא לפרשם כרצונו על כן צריכים לבאר ולפרש הדבר היטב בכמה פרושים ובאורים ופרוש לפרושים כדי שלא יוכל הטועה לטעות מהפרוש והכונה האמתית.

וכמו שאנו רואין שמיום שהתחילו לכתוב תורה שבעל פה נתרבו ספרים הרבה מאד בעולם כי לא סגי בלאו הכי כנ"ל, בפרט שבכל פעם נתמעטין הלבבות ונחלשין הדעות. ועל כן צריכין בכל פעם ספרים הרבה לפרש כונת דברי רבותינו זכרונם לברכה היטב, וכמו שאנו רואין שהרי"ף קיצר פסקי הגמרא בספריו הקדושים. ואחר כך נתרבו הספרים לבאר ולפרש דבריו, או לחלוק על דבריו במקום שלא נראו להם דבריו, ואחר כך נתחברו ספרים על נושאי כליו של הרי"ף. וכן

בשאר ספרים וכו׳ וכולם צריכים להעולם מאד ואם לא היו אלו הספרים לא היינו יודעים עתה שום דין.

וכן בדרכי מוסר ויראה ועצות ודרכים לעבודת הבורא ית׳ מתרבין בכל פעם ספרים קדושים. הכל כדי לבאר ולגלות לנו היטב אמתת הדרכים והעצות לזכות לעבודת השם ית׳ באמת. על כן ברבות הימים שראה השם ית׳ שהגלות מתגבר ביותר, והלבבות נתמעטין מאד מאד, וצריכין ספרים הרבה מאד, על כן חמל השם על עמו וסיבב ברחמיו הנפלאים והמציא בעולם חכמת מלאכת הדפוס כדי שיתרבו ספרים הרבה בעולם, כי כפי ריבוי הספרים של אלו הדורות לא היה באפשר לכותבן בשום אופן, ובאמת אנו צריכים כולם.

כי בודאי אי אפשר לנו עתה לידע דיני התורה על בורין כי אם כשיהיה לנו ספרי הש״ס עם פרוש רש״י ותוספות ומהרש״א ושאר מפרשים, וספרי הרי״ף עם כל הפרושים, וספרי הרא״ש והרמב״ם ונושאי כליו, והטור ומפרשיו, וספרי האחרונים : הבית יוסף והרמ״א ונושאי כליהם וכו׳ וספרי שאלות ותשובות וכו׳ שבכל אלו משתמשים הגדולים בספרי תשובותיהם כשרוצים לברר לנו דין לאמתו.

וכן בדרכי עצות ומוסר בעבודת השם שצריכין כל ספרי המדרשים ופרושיהם וספרי הזוהר הקדוש וכתבי האר״י זכרונו לברכה ו׳ראשית חכמה׳ וכו׳ וכו׳. על כן מה יקרו חסדי השם ית׳ אשר חמל עלינו ונתן לנו מלאכת הדפוס שעל ידי זה מתרבין הספרים ונקנין בזול גדול ויש ספרים הרבה בכל עיר ואצל כל אחד ואחד ועל ידי זה מתקיימת התורה בישראל עתה.

ועל זה התנבא יעקב אבינו כשברך את יהודה שממנו יצא המשיח "לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה". מחקק - זה בחי' הדפוס שהתנבא שלא יסור שבט מיהודה - זה בחי' שבט סופר, בחי' כתיבת הספרים הקדושים של התורה, ומחקק - זה בחי' הדפוס שתתגלה חכמת הדפוס בעולם ולא תתבטל חקיקת והדפסת ספרי ישראל, עד כי יבא שילה - דא משה משיח (זהר בראשית כה:) כי על ידי רבוי הספרים הקדושים, על ידי חכמת הדפוס לא תשתכח התורה עד שיבא שילה - דא משה משיח, עד כאן דבריו הקדושים.

והנה ידוע שזה כנגד זה, וכנגד כל דבר שבקדושה מתגברת הסטרא אחרא ועורבת מאד. ועל כן מצוי מאד בעתים הללו שמשתמשים בחכמת מלאכת הדפוס להדפיס ספרים פסולים המדברים היפך האמונה רח"ל. וכנגד ספרי המחברים הקדושים כמו ספרי הזוהר הקדוש והאר"י ז"ל וכו', כנגד זה מודפסים ספרים המלאים בדעות כוזבות ונפסדות אשר חיברום גדולים מבני עמנו. ורבנו ז"ל הזהירנו מאד לבל נביט בספרים הללו כלל ואף שחוברו על ידי גדולים (עיין חיי מוהר"ן להתרחק מחקירות).

וכן מובא (ספר הברית ח"א מאמר כ' דרך אמונה) שגם בדור הזה יש כמה ספרי יהודים גם כן שראוי לרחק אותם, מהם מקדמונים כקצת ספרי וכו' וכדומה לו, ומהם מהאחרונים ככל ספרי וכו' ואחוזת מרעהו וכו' וכל ספריו אשר עשה הוא וחבריו כיוצא בו שומר נפשו ירחק מהם, עיי"ש.

ופעם התבטא רבנו ז"ל (שם סעי' ת"ט) על אחד מהספרים הללו ואמר שיכולין להכיר בהפנים של האדם אם למד בספר הזה. כלומר שהפנים של זה הלומד זה הספר נשתנה לרעה, כי

בודאי הוא אובד צלם אלקים, פנים דקדושה על ידי זה, וכמו שרואין בחוש שרובם ככולם שעסקו באלו הספרים בדורות הללו נעשו אפיקורסים גמורים וכו׳ עיי״ש.

על כן צריך למסור את נפשו להתמיד בספרי התורה הקדושה והעיקר בספרי הצדיקים הקדושים שבכל דור ודור המגלים ומפרסמים את אמתת מציאותו ית׳ בגילוי נפלא מאד והם התיקון על הכל וכמו שאמר ר׳ נתן ז״ל קודם שנסתלק שעלה אחד מספרי רבנו ז״ל יהיה תיקון על הכל.

וכל זה נרמז בפסוק ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו וגו׳. פרש״י בדפוס שלנו. ועל פי הנ״ל יובן היטב כונתו של רש״י. כי השם ית׳ קודם שברא את האדם אמר ״נעשה אדם בצלמנו״ ומהו בצלמנו? על זה אומר רש״י ׳בדפוס שלנו׳, הינו מלאכת הדפוס שעל ידה מתרבין הספרים בעולם אך שצריך ללמוד רק בספרים ׳שלנו׳, הינו ספרי התורה הקדושה והצדיקים הקדושים שמגלים את האמונה בו ית׳ כנ״ל.

ועל כן פרש״י דבר זה דיקא במילת ׳בצלמנו׳ כי לזכות לצלם אלקים הוא דיקא על ידי שלומד בספרים שלנו, הינו בספרי התורה הקדושה שמדפיסים כעת והעיקר בספרי הצדיקים אשר מפרשים את התורה כראוי ומחזקים לקיים אותה. כי בצדיקים נמלך הקב״ה בעת בריאת האדם כמו שדרשו חכמינו הקדושים (בר״ר פרשה ח׳ סעי׳ ז׳) על הפסוק הזה בעצמו. ועל כן צריך ללמוד בספריהם ולא בספרים אחרים ח״ו וביותר צריך לשמור את עצמו מספרי חקירות וכו׳ שעל ידי זה מאבד את הצלם אלקים כנ״ל. וזה שפירש רש״י אחריו על מילת ׳כדמותנו׳ – להבין ולהשכיל. כי כשילמד דיקא בספרי התורה הקדושה שעל ידי זה יזכה לצלם אלקים ממילא יוכל גם להבין ולהשכיל

כל דין ופסק כיצד לנהוג להלכה וכן תהיה לו עצה מה לעשות בדרכי עבודת השם ית׳.

ועל כן ראשי תיבות של זה הפסוק ״נעשה אדם בצלמנו׳ הוא ׳אבן׳. כי גם מי שכבר נפל ברשתו של הבעל דבר אשר הוא אבן נגף שמסיתו ומדיחו להסתכל וללמוד בכל דבר אסור, אך על ידי שילמד בספרי התורה הקדושה יזכה להכניעו וכמו שהפליגו חכמינו הקדושים בשבח התורה שרק על ידה אפשר להנצל ממנו ואמרו ״אם אבן הוא נימוח״. ועל כן סופי תיבות של הפסוק הזה הוא ׳מהו׳, כי לב האבן יהיה נמוח ולמה יחשב. הקב״ה יצילנו מדעות כוזבות ויפתח לבנו בתורתו, תורת אמת, אמן ואמן !

שייך לעיל בעניין מעלת הדפוס וכו׳.

פעם היינו עם **אדמו״ר מוהרא״ש נ״י** אצל קברה של אמו של המדפיס שהיה מדפיס את ספריו. ואז קרא לי מוהרא״ש נ״י וביקש שארשום שיחה : ״פה (על המצבה) כתוב שהאמא היא נכדה של הבעש״ט הק׳ זי״ע. אבל תרשום שאני אומר לה שעיקר היחוס שלה הוא שהיא האמא של יחיאל (כך שמו של המדפיס). ולמה? בגלל שהוא הדפיס המון ספרים שלי : שפת הנחל, הסידור, קונטרסים, ובפרט ׳אשר בנחל׳ (ומשך את תיבות ׳אשר בנחל׳ והגביה את ידיו הקדושות ואת ראשו לשמים כמפליג בגדולת הספר הזה) וזה היחוס הכי גדול״.

ואז פנה מוהרא״ש נ״י למדפיס ואמר לו ״רק תמשיך ! אל תישבר ושלא ימנעו אותך מזה ולא תתחרט״. ומתוך דבריו הקדושים הבנתי שזה סובב על כל אחד כפי מה שזוכה לציית את רבנו ז״ל ולעזור בהדפסת והפצת ספריו הקדושים, כבר נחשב שהוא יותר מיוחס מאשר כל יחוס אחר.

ועיין ב׳אשר בנחל׳ (חלק נו מכתב י׳ תתלו) : אינך יודע גודל זכותך ומעלתך, שאתה מפיץ את אור רבנו ז״ל. אשר זו הזכות הכי גדולה. ומוהרנ״ת ז״ל אמר, ששמע מרבנו ז״ל, שעונש הגלגול לרדת שוב לזה העולם, זהו עונש הכי גדול, כי מי יודע, אם חוזרים בתשובה, הלא יכולים לקלקל יותר, ולהיות רשע מרושע, חוטא ומחטיא את הרבים, ולכן זה מסכן מאוד. ואמר לו רבנו ז״ל: אם מתעקשים למעלה בשמים, ואומרים: תעשו עמי מה שאתם רוצים כאן. אבל איני רוצה לרדת — יכולים לפעול. עם כל זאת, אחר־כך כשנסתלק רבנו ז״ל, ומוהרנ״ת השיג מה זה ציון רבנו ז״ל, אמר: אם אני יודע שאבוא שוב לזה העולם, ואזכה להיות על ציון רבנו ז״ל, כדאי לרדת בגלגול; מזה רואים רום שגב מעלת הענין להיות על ציון רבנו ז״ל.

ואני אומר — אם אדם יודע מה זה הפצה, אז כדאי לרדת בגלגול הרבה פעמים, לרדת פעם אחר פעם ולהפיץ שוב ושוב ושוב. הפצה זה עולה על הכל. למה? כי זה מקרב יהודים אל הקב״ה, עיי״ש ותבין היטב ממעלת ההדפסה וההפצה.

'דפוס' שלנו...

פנייה נרגשת ! ! !

בחסדי ה׳ זכינו שכ״ק אדמו״ר מוהרא״ש זי״ע חיבר פירוש על התורה ונקרא בשם ׳**זאת התורה**׳.

אלא שמיום הדפסתו של הספר הזה הוא מלא בשגיאות וטעויות הדפוס כידוע. ומוהרא״ש בעצמו כתב עליו (אשר בנחל חלק קפג, מכתב מח׳ תרכ) :

״**כי הוא ספר נפלא מאד אך הוא לקוי בחסר ויתר...**״.

והנה, גם לאחר שכבר עבר הגהה ותיקון והודפס מחדש בשנים הקודמות, עדיין עלו בו קימשונים וטעויות רבות.

ואשר על כן השתדלתי בעזרתו יתברך לברר מקחו של צדיק ולתקן כפי יכולתי. ומצאתי כי כמה סוגי טעויות יש בו : טעויות דפוס, טעויות בחסרות ויתרות, טעויות באותיות מתחלפות, טעויות בהעתקת פסוקים ומאמרי חז״ל ודברי רבנו ז״ל, טעויות בניקוד, טעויות בפיסוק ועוד כהנה וכהנה.

ובחסדי ה׳ עלה בידי לתקן ולסדר ואציג מעט מן התיקונים :

הַתּוֹרָה שֶׁחִדֵּשׁ. הַכְּחוֹת הָאֵלּוּ הֵן הֵן מַלְאָכִים מַמָּשׁ, וְהֵן מְקַבְּלִין הַכֹּחַ מֵאֲדוֹם כְּדֵי לַעֲנֹשׁ הָרְשָׁעִים בְּחָרְבָּא וּבְקִטְלָא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם.

וְהִנֵּה כְּשֶׁחָזַר יַעֲקֹב מִלָּבָן, כָּל עִקַּר כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לַחֲזֹר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא, יג): "קוּם צֵא מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתֶּךָ" וְגוֹ'. וְהָיוּ לוֹ מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת מִלָּבָן וְכוּ', **וְעַל־כֵּן שָׁלַח אֶל עֵשָׂו שֶׁהוּא אֲדוֹם, לְקַחַת מִמֶּנּוּ כֹּחַ לְהַכְנִיעַ אֶת הַמּוֹנְעִים,** כִּי עִקַּר הַכֹּחַ לוֹקְחִים מֵאֲדוֹם, **וְהַכֹּחַ הַזֶּה בָּא מֵהַתּוֹרָה שֶׁחִדֵּשׁ, שֶׁהֵם הֵם הַמַּלְאָכִים,** כַּנַּ"ל.

וְזֶה פֵּרוּשׁ: "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: 'מַלְאָכִים מַמָּשׁ', **"לְפָנָיו" הַיְנוּ** לִפְנֵי דַּרְכּוֹ, שֶׁרָצָה לְהִכָּנֵס אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, **שָׁלַח** אֶת מַלְאָכָיו, **שֶׁהֵם כֹּחַ תּוֹרָתוֹ שֶׁחִדֵּשׁ, "אֶל עֵשָׂו אָחִיו אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם",** שֶׁיְּקַבְּלוּ אֶת הַכֹּחַ מֵאֲדוֹם, כִּי זֶה כֹּחוֹ, בְּחִינַת: "וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה" וְכַנַּ"ל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתִי אֵינָם כָּל־כָּךְ חֲזָקִים וְלֹא הִרְבֵּיתִי בַּתּוֹרָה, כִּי לְפִי רֹב הַתּוֹרָה, כֵּן רִבּוּי הַמַּלְאָכִים (כְּמוּבָא בְּפָנִים הַתּוֹרָה): לָזֹאת שָׁלַח **"לֵאמֹר" לוֹ: "עִם לָבָן גַּרְתִּי",** וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: 'וְתַרְיַ"ג מִצְוֹת שָׁמַרְתִּי', שֶׁגִּלָּה לוֹ שֶׁכֵּן זָכָה לְהַרְבּוֹת בִּלְמוּד הַתּוֹרָה, וְשָׁמַר אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, **וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי נִבְרְאוּ מֵהֶם מַלְאָכִים, עַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ אֵלָיו מַלְאָכִים מַמָּשׁ, שֶׁיְּקַבְּלוּ כֹּחַ** מֵאֲדוֹם, שֶׁהוּא יַכְנִיעַ אֶת הַמּוֹנְעִים, וְדוֹ"ק.

[ב] וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר, כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו, כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב, עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד עָתָּה. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: גַּרְתִּי" בְּגִימַטְרִיָּא תַּרְיַ"ג, כְּלוֹמַר עִם לָבָן הָרָשָׁע גַּרְתִּי, וְתַרְיַ"ג שָׁמַרְתִּי, **וְלֹא לָמַדְתִּי מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים.**

וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'): **יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הַמְסֻתָּכֵל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, הַיְנוּ עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת**

הַיֵּצֶר טוֹב, הַמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ. עֲשָׂו הוּא בְּחִינַת הָרְשָׁעִים, לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה, כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ (משלי יח, ב), וְכוֹפֵר, רַחֲמָנָא לִצְלַן בְּכֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַיֵּצֶר הָרַע, הַמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְצָרִיךְ לִתֵּן כֹּחַ לְהַיֵּצֶר טוֹב, שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הָרַע וְיַכְנִיעוֹ. וְעַל־יְדֵי מָה נוֹתְנִים כֹּחַ? עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

וְהִנֵּה לִפְעָמִים הַיֵּצֶר הָרַע מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בִּבְחִינַת לָבָן, אֵשׁ לְבָנָה וּמַלְאָךְ מַזִּיק הוּא, כִּי הוּא בָּא בְּהִתְלַבְּשׁוּת, וְקָשֶׁה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, אַךְ עַל־יְדֵי שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וּמְקַיְּמִים רַק אֶת מִצְוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ, כִּי דֶּרֶךְ הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּמִצְוֹת, הוּא בְּאֹפֶן שֶׁרוֹצֶה לְהוֹסִיף אֵיזוֹ מִצְוָה, אֲשֶׁר לֹא נִצְטַוָּנוּ, וְעַל־יְדֵי שֶׁמּוֹסִיף, לוֹכֵד הָאָדָם בִּמְצוּדָתוֹ, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִכְנָע עֵשָׂו.

וְזֶה שֶׁשָּׁלַח יַעֲקֹב אֶל עֵשָׂו, "וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר, כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו", הַיְנוּ אֶל הָרַע, אֲשֶׁר לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ, **"כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב", אֲנִי כְּבָר אֵינִי** מְפֻחָד מִמְּךָ, בָּזֶה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִמְנֹעַ אוֹתִי מִלְּהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כִּי **"עִם לָבָן גַּרְתִּי",** וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: 'וְתַרְיַ"ג מִצְוֹת שָׁמַרְתִּי', אֲפִלּוּ עִם הַקְּלִפָּה הַדַּקָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת לָבָן, אֵשׁ לְבָנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַיֵּצֶר הָרַע הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּמִצְוֹת, גַּם אוֹתוֹ כְּבָר הִכְנַעְתִּי עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְיַ"ג מִצְוֹת שָׁמַרְתִּי, כִּי אֲנִי חָזָק רַק בְּמִצְוֹת ה', וְכַנַּ"ל. וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִמְּךָ אֵינִי מִתְיָרֵא, וְהָבֵן.

[ג] וָאֶשְׁלְחָה לְהַגִּיד לַאדֹנִי לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֶיךָ.

וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק אוֹדוֹת תֵּבַת 'בְּעֵינֶיךָ', שֶׁהִיא כְּמִיֶּתֶרֶת; **וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל** (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'), **שֶׁיַּעֲקֹב**

בו״, כִּי יוֹסֵף זָכָה לְכֶתֶר בְּקִדֻּשָּׁה,
שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, רַעֲוָא דְרַעֲוִין, לִהְיוֹת
לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת
יכִים לְהַחְדִּיר בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת
יתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא יוֹסֵף בִּטֵּל אֶת
קְלָפָתוֹ.

שמות יִשְׂרָאֵל מִשְׁלִיטַת פַּרְעֹה, רַק
שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
״וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף
בּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה עַל־יְדֵי
וֹסֵף, שֶׁהוּא מַדְרֵגַת שְׁלֵמוּת תִּקּוּן
דֵי־זֶה זוֹכִים, שֶׁמֹּחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ
רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

מִינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קיד,
וק (תְּהִלִּים קיד, ג): ״הַיָּם רָאָה
נוּ שֶׁל יוֹסֵף יוֹרֵד לַיָּם, אָמַר
א, יָנוּס הַיָּם מִפְּנֵי הַנָּס מִן
בְּרֵאשִׁית לט, יג): ״וַיָּנָס הַחוּצָה״,
יו. וְלָכֵן זוֹהִי מַעֲלָה גְּדוֹלָה
יוֹת מְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת,
ל אֵלָיו, כִּי גַּם פַּרְעֹה, שֶׁהוּא
ד לְהִתְבַּטֵּל נֶגֶד כֶּתֶר דִּקְדֻשָּׁה
כָּל אֶחָד שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת
נִים שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו, עֲצָתוֹ
ב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְיוֹדֶה
זֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים
הָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹקִים
ת, אֵין נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ.
אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם שֶׁאָמַרְתָּ
ש לוֹמַר עַל־פִּי הַמְּבֹאָר
טֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳),
שָׁלָנוּ וְכָל הַתְּפִלּוֹת, הַכֹּל
שׁב לְקַבֵּל שָׂכָר עַל שׁוּם
, עַיֵּן שָׁם.

וְהִנֵּה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁזָּכָה בִּשְׁלֵמוּת אֶל תִּקּוּן
הַבְּרִית (כְּמִבֹּאָר בְּפָנִים), הֵאִיר תָּמִיד אֶת
הַדַּעַת הַזּוֹ בָּעוֹלָם, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ
הַמִּצְווֹת שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ
שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כז, סִימָן ב׳) עַל־פִּי
פָּסוּק (אִיּוֹב מא, ג): ״מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם לוֹ״, מִי
קִלֵּס לְפָנַי עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ נְשָׁמָה וְכוּ׳, מִי
עָשָׂה לִי מַעֲקֶה, עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ גַּג, מִי עָשָׂה
לִי מְזוּזָה, עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ בַּיִת וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְעַל־כֵּן אָמַר יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְפַרְעֹה לֵאמֹר:
״בִּלְעָדַי אֱלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם
פַּרְעֹה״. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י, ׳אֵין הַחָכְמָה שֶׁלִּי אֶלָּא
אֱלֹקִים יַעֲנֶה, יִתֵּן עֲנָיָה בְּ לִשְׁלוֹם פַּרְעֹה׳, עַיֵּן
שָׁם. הֵינוּ שֶׁגִּלָּה לוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם
מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן נִתְפַּעֵל מִמֶּנּוּ פַּרְעֹה מְאֹד, אֵיךְ
זָכָה לְבִטּוּל כָּזֶה! וְאָמַר לַעֲבָדָיו: ״הֲנִמְצָא כָּזֶה
אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים בּוֹ״. וְזֶה שֶׁאָמַר לוֹ:
״אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹקִים אוֹתְךָ אֶת כָּל ׳זֹאת׳״,
שֶׁהִיא סוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֵין
נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ, כִּי הִגַּעְתָּ אֶל תַּכְלִית הַשְׁלֵמוּת
שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרֶיהָ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

[ו] וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה, כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹקִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֶת כָּל בֵּית אָבִי, וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרָיִם, כִּי הִפְרַנִי אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי. וְיֵשׁ לוֹמַר, כִּי הִנֵּה יוֹסֵף נִקְרָא עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית ל, כד): ״יֹסֵף ה׳ לִי בֵּן אַחֵר״, וּפֵרֵשׁ מוֹהַרַנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ד׳, אוֹת יז), כִּי כָּל עֲבוֹדַת יוֹסֵף הַצַּדִּיק הָיְתָה לְהַחֲזִיר תָּמִיד בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וְהָיָה מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל הַיְרוּדִים וְהַפְּחוּתִים, וְהִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים, וְהַכֹּל כְּדֵי לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַחֲשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו הָיוּ רַק כֵּיצַד יִהְיֶה יָכוֹל לְקָרֵב עוֹד רְחוֹקִים, וְעַל־כֵּן מְבַקֵּשׁ תָּמִיד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ״יֹסֵף לִי ה׳ בֵּן

בְּעֻצְבוֹן וּבְמְרִירוּת גְּדוֹלָה, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁהִיא אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הֵם אַחְדוּת אַחַת עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' וְגוֹ' (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א', אוֹת ב'), כִּי כָל הַטּוֹב שֶׁנִּמְצָא בְּכָל מָקוֹם, שֶׁהוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְּחַפְּשִׂים וּמוֹצְאִים אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם, נִמְצָא שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְזֶהוּ "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה"; וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ, הַגָּשָׁה לִתְפִלָּה, כְּשֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי רוֹצֶה לָגֶשֶׁת לִתְפִלָּה, וְנוֹפֶלֶת עָלָיו כְּבֵדוּת עֲצוּמָה לְפָתֹחַ פִּיו, וְכָל זֶה מִפְּנֵי הָרָע שֶׁחוֹפֶה אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, שֶׁהִיא הַכְּפִירוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד. כִּי הַמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ לְבַד מְצָא, וְאֵין נִמְצָא זוּלָתוֹ, וְהוּא בְּתוֹךְ הָאָדָם מַמָּשׁ, אָז הָיָה תָּמִיד מִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֲלֹא הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹקֵד עַל שִׁפְתוֹתַי, וְזֶה "בִּי אֲדֹנָי", הַיְנוּ שֶׁקֹּדֶם שֶׁנִּגַּשׁ בִּתְפִלָּה אָמַר: "בִּי אֲדֹנָי", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲלֹא אַתָּה מָצָא בִּי, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֶיךָ תִּתְבָּרַךְ וְכֵן תִּרְאֶה לִמְצֹא וּלְחַפֵּשׂ אֶת הַנְּקֻדּוֹת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בַּאֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבָּךְ, וְתוּכַל תָּמִיד לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. אָחִי! אָחִי! אַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ, כִּי יֵשׁ אֵיזוֹ עֵצָה אַחֶרֶת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לֹא בְּדֶרֶךְ תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה וְשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, דַּע לְךָ שֶׁהַכֹּל שֶׁקֶר, כִּי רַק זוֹ הִיא הָעֵצָה הָעֶקָּרִית — לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְכָל שֶׁתַּתְמִיד בָּזֶה בְּיוֹתֵר, תִּזְכֶּה לְהוֹרִיד מִמְּךָ כָּל מִינֵי כִּסּוּיִים וְהַסְתָּרוֹת, וְתִזְכֶּה לְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ).

[ב] וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו, וַיִּקְרָא: הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי, וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו. וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'): צָרִיךְ כָּל אָדָם לְמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, וּלְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם. וּבֶאֱמֶת זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁאָדָם מְמַעֵט אֶת כְּבוֹדוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁכְּבוֹדוֹ כְּאַיִן נֶחְשָׁב, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַבֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ", מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ מְמַעֵט בִּכְבוֹדוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (סוֹטָה ה.): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר בָּעוֹלָם, כִּי הוּא דּוֹחֵק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבוֹד מְלָכִים זֶה אֵינוֹ כְּלוּם, כִּי הַכֹּל חוֹקְרִים אַחֲרָיו, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כה, ב): "כְּבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר", כִּי הַכֹּל חוֹקְרִים אַחֲרָיו, וְשׁוֹאֲלִים: מִי הוּא זֶה וְאֵיזֶהוּ שֶׁחוֹלְקִים הַכָּבוֹד הַזֶּה, וְחוֹלְקִים עָלָיו, וְאוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה.

אֲבָל מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהַכָּבוֹד, שֶׁמְּמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, וּמַרְבֶּה בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם, הוּא זוֹכֶה לִכְבוֹד אֱלֹקִים, שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֵלָיו עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵאִיר עָלָיו

אוֹתָם יוֹסֵף בִּלְקִיחַת בִּנְיָמִין, כִּי רָצָה לִרְאוֹת אִם כַּוָּנָתָם וּתְשׁוּבָתָם אֲמִתִּית, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

[ג] וְעַתָּה אַל תֵּעָצְבוּ, וְאַל יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מְכַרְתֶּם אֹתִי הֵנָּה, כִּי לְמִחְיָה שְׁלָחַנִי אֱלֹקִים לִפְנֵיכֶם. וְהִנֵּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים דָּרְשׁוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ו'): אֵין וְעַתָּה אֶלָּא תְּשׁוּבָה. וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר הָרְבֵּה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל וּמוֹהַרַנ"ת זַ"ל, שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְלִשְׁכֹּחַ אֶת הֶעָבָר לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִהְיֶה שָׁרוּי בְּעַצְבוּת וּבְכַעַס, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵן שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת הַמְכַלּוֹת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְכַעַס וַעֲצבוּת בָּאִים לָאָדָם, רַק עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל עָבָרוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי בְּכָל פַּעַם נִזְכָּר מַה שֶּׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה מֵעַתָּה, אָז תִּתְגַּלֶּה לוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּכָל תְּנוּעָה וְדַקָּה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בָּשָׂר וְחָלָב, הֲלָכָה ד', אוֹת א').

וּמִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשָׂה עַד עַכְשָׁו מַה שֶּׁעָשָׂה, כָּל אֶחָד הַיּוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, בְּוַדַּאי יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וְלֹא יִפֹּל לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר אֲפִלּוּ לְהַבָּא וכו', מֵאַחַר שֶׁחָזַק בָּזֶה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ כָּל אָדָם לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ, וּלְהַעֲבִיר מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ לְגַמְרֵי, כָּל מַה שֶּׁעָבַר בְּיוֹם הֶעָבָר אוֹ בְּשָׁעָה שֶׁעָבְרָה, וִידַמֶּה בְּעֵינָיו עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם, וַאֲפִלּוּ בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, כְּאִלּוּ עַכְשָׁו נוֹלָד.

בַּאֲשֶׁר יִתְחַזֵּק לְהִתְנַהֵג עַל־פִּי עֵצָה זוֹ, אָזַי יִכָּנֵס לָבֶטַח בַּעֲבוּרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה מִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְיִהְיֶה מַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קנה),

וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ, כִּי כָּל יְרִידוֹתָיו וּנְפִילוֹתָיו, שֶׁזּוֹ בְּחִינַת שֶׁנִּתְמַכֵּר בְּיֵדֵי הַסִּטְרָא אַחֲרָא, חַס וְשָׁלוֹם, הָיוּ גַּם־כֵּן בְּכַוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁהוּא דַּיְקָא יַעֲלֶה גַּם אֶת שְׁאָר הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ בְּעֹמֶק הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ הַזֶּה שֶׁהוּא נִלְכָּד בָּהֶם.

וְזֶה "וְעַתָּה" שֶׁמְּרַמֵּז עַל תְּשׁוּבָה כַּנַּ"ל; אִם תַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה בְּאֹפֶן כָּזֶה, לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ — מֵעַתָּה, זֶה יִגְרֹם שֶׁלֹּא תָּבוֹאוּ לִידֵי עַצְבוּת וְכַעַס וּקְפֵדוּת, שֶׁזֶּה "אַל תֵּעָצְבוּ וְאַל יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מְכַרְתֶּם אֹתִי", הֵנָּה שֶׁנִּתְמַכַּרְתֶּם בִּידֵי הַסִּטְרָא אַחֲרָא, כִּי עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ — לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, יִתְגַּלֶּה לָכֶם "כִּי לְמִחְיָה שְׁלָחַנִי אֱלֹקִים לִפְנֵיכֶם", כִּי כָּל הַיְרִידוֹת הָיוּ בְּכַוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לְעוֹרֵר וּלְהַחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה אֶת הָאֲנָשִׁים, שֶׁגַּם כֵּן מֻנָּחִים בַּחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה הַזּוֹ שֶׁאַתֶּם נִמְצָאִים, וְהָבֵן.

(וְעַל־כֵּן רְאֵה וְגַם רְאֵה לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, אַף שֶׁעָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, רְאֵה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתִזְרֹק אֶת כָּל הֶעָבָר לַאֲחוֹרֶיךָ, וְתַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם תְּשׁוּבָה חֲדָשָׁה. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה זוֹכֵר עֲדַיִן אֶת הֶעָבָר, אַתָּה רָחוֹק מִתְּשׁוּבָה, וְתִהְיֶה שָׁרוּי בְּכַעַס, קְפֵדוּת וְעַצְבוּן. אֲבָל אִם תַּצְלִיחַ לְהַעֲבִיר הַכֹּל מִמַּחֲשַׁבְתְּךָ, תִּזְכֶּה לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְתִהְיֶה מַאֲרִיךְ אַפְּךָ עַל כָּל (אֲשֶׁר) מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּזְכֹר דָּבָר זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לָזֶה תָּמִיד).

[ד] וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, שָׁרְתָה עָלָיו שְׁכִינָה שֶׁפָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד): עַל־יְדֵי הַמַּדָּמָה שֶׁנִּתְדַּבֵּק בָּאָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמַרְאֶה לוֹ רְמָזִים בְּכָל יוֹם

בַּשָּׁמַיִם, הָיָה נוֹתֵן אֶת הַפְּרוּטָה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אֲבָל הוּא רוֹצֶה לָתֵת הַרְבֵּה צְדָקָה דַּיְקָא, וְאֶת זֶה הֲרֵי אֵין לוֹ, לָכֵן אֵינוֹ נוֹתֵן אֲפִלּוּ פְּרוּטָה. וְכֵן אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁילְמַד דַּף גְּמָרָא אֶחָד, זֶה יְזַכֵּהוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ, הָיָה לוֹמְדוֹ, וּלְבַסּוֹף הָיָה זוֹכֶה לִלְמֹד הַרְבֵּה דַּפִּים, אֲבָל אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא צָרִיךְ לִלְמֹד הַרְבֵּה דַּפִּים דַּיְקָא, לָכֵן הוּא לֹא לוֹמֵד אַף דַּף גְּמָרָא אֶחָד, וְכֵן בְּכָל פְּרָט וּפְרָט.

וְלָכֵן עַל זֶה מְרַמֶּזֶת מִצְוַת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, שֶׁאָדָם יֵדַע, שֶׁאֲפִלּוּ יַעֲשֶׂה רַק חֲצִי, אַזַּי יַשְׁלִים אֶת הַכַּוָּנָה הָעֶלְיוֹנָה, וְתָמִיד הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ. וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל חֲשׁוּבָה לְמַעְלָה, זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ חֲצִי עֲבוֹדָה, זֶה גַּם־כֵּן חָשׁוּב לְמַעְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

[ד] הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל לָתֵת אֶת תְּרוּמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם; וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד): בְּתְחִלָּה הָיְתָה כָּל הַבְּרִיאָה אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא הָיָה מָקוֹם הֵיכָן לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, וְלָכֵן הִכְרַח כְּבְיָכוֹל לְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ, וְשָׁם נַעֲשָׂה חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁהָיָה מָקוֹם לִבְרֹא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת.

וּבְעִנְיַן הַצִּמְצוּם יֵשׁ הוֹרְשִׁים שֶׁהוּא כִּפְשׁוּטוֹ, וְיֵשׁ הוֹרְשִׁים שֶׁאֵינוֹ כִּפְשׁוּטוֹ, כִּי הֲרֵי הֶחָלָל הַפָּנוּי מִשָּׁם פִּנָּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל, וְשָׁם בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וְאֵיךְ שַׁיָּךְ לוֹמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פִּנָּה, כְּבְיָכוֹל, אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי אֵין שׁוּם קִיּוּם בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהֶהְכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין קֹדֶם הַצִּמְצוּם לְבֵין אַחַר הַצִּמְצוּם, כִּי קֹדֶם הַצִּמְצוּם הָיָה הַכֹּל אֵין סוֹף, וְאַחַר הַצִּמְצוּם נַעֲשָׂה חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁשָּׁם בָּרָא כְּבְיָכוֹל אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. נִמְצָא, שֶׁבְּתוֹךְ הֶחָלָל תָּמִיד רֵיק, וְסָבִיב הֶחָלָל תָּמִיד מָלֵא, שֶׁזֶּה סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, זֶה הָעִגּוּל שֶׁל כָּל הֶחָלָל, וּמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין זֶה בְּתוֹךְ הֶחָלָל, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת שֶׁל חָלָל, אֲבָל צְרִיכִים תָּמִיד לְהַמְשִׁיךְ אוֹר אֱלֹקִי מֵהָעִגּוּל, שֶׁהוּא סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּלְמַלֵּא בָּזֶה אֶת הֶחָלָל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ כָּל עָלְמִין.

וּבָזֶה צְרִיכִים לַעֲסֹק כָּל יְמֵי הַחַיִּים, כִּי יֵשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, שֶׁזֶּה גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּטוּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּבֵין בְּחִינַת מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין שֶׁזֶּה בְּתוֹךְ הֶחָלָל, אֲשֶׁר שָׁם תָּמִיד צְרִיכִים לְמַלֵּא אֶת הֶחָלָל עִם אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׁם הַבְּחִירָה.

וְזֶה סוֹד מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, שֶׁמִּצַּד הַסּוֹבֵב כָּל עָלְמִין זֶה חֲצִי, וּמִצַּד הַמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין זֶה חֲצִי, וּבְיַחַד זֶה שֶׁקֶל שָׁלֵם. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שַׁיָּךְ צִמְצוּם, שֶׁשָּׁם הוּא בְּרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת, צְרִיכִים לָתֵת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל דַּיְקָא, לְהוֹרוֹת שֶׁעֲדַיִן אֵין זוֹ הַשְׁלֵמוּת, כִּי צְרִיכִים תָּמִיד לְהַמְשִׁיךְ קַו מֵהָעִגּוּל אֶל תּוֹךְ הֶחָלָל, וּלְמַלֵּא תָּמִיד אֶת הַבְּרִיאָה עִם אוֹר אֱלֹקִי, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהַסּוֹבֵב נִכְנָס בַּמְמַלֵּא, וְשָׁם אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין הֶעָשִׁיר וּבֵין הַדַּל, כִּי הַסּוֹבֵב כָּל עָלְמִין צָרִיךְ תָּמִיד לְהַכְנִס בְּתוֹךְ הַמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין, הַיְנוּ (הַסּוֹבֵב אֶת מַמְשִׁיכִים) בְּתוֹךְ הֶחָלָל, וְשָׁם הֵם כֻּלָּם שָׁוִים, שֶׁזֶּה סוֹד חַמָּה וּלְבָנָה, חַמָּה הִיא בְּחִינַת סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, כִּי מֵרֹב אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְאִיר תָּמִיד, זֶה אוֹר נוֹרָא מְאֹד, בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ, וּמִצַּד הַצִּמְצוּם, זֶה סוֹד הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא חֲסֵרָה תָּמִיד, וְלָכֵן צְרִיכִים תָּמִיד לְמַלֵּא אֶת הֶחָסֵר, וְזוֹ עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי הַגָּלוּת, לְהַמְשִׁיךְ מֵהַסּוֹבֵב אֶל תּוֹךְ הַמְמַלֵּא, וּבְעֵת הַגְּאֻלָּה, אָז יַחֲזֹר הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת אַחַת, שֶׁזֶּה (יְשַׁעְיָה ל, כו): "וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה" וְגוֹ'.

וְזֶה מַה שֶּׁאָמַר הַפַּיְטָן (יוֹצְרוֹת לְמוֹסָף דְּשַׁבָּת שְׁקָלִים): "וְשֶׁקֶל אֶשָּׂא בְּבֵית נָכוֹן וְנִשָּׂא", תֵּכֶף

בַּנִּסָּיוֹן וּפוֹנֶה עֹרֶף מֵהֶם, זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פו:): הֵיכֵי דָּמֵי בַּעַל תְּשׁוּבָה? אָמַר רַב יְהוּדָה, כְּגוֹן שֶׁבָּא לְיָדוֹ דְּבַר עֲבֵרָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וְנִצּוֹל הֵימֶנָּה, מַחְוֵי רַב יְהוּדָה בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה, בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

וְזֶה "וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת"; וּפֵרֵשׁ רַשִּׁ"י: 'לְהוֹדִיעַ שֶׁמְּכַפֵּר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי עֵגֶל זֶה, עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל שֶׁעָשָׂה'. כִּי הִנֵּה אַהֲרֹן עָשָׂה אֶת הָעֵגֶל, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה י', סִימָן ג'): "וַיַּרְא אַהֲרֹן" (שְׁמוֹת לב, ה), מָה רָאָה? אָמַר אַהֲרֹן: אִם בּוֹנִין הֵן, אוֹתוֹ הַסִּרְחוֹן נִתְלָה בָּהֶן, מוּטָב שֶׁיִּתְלֶה הַסִּרְחוֹן בִּי וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן כְּדֵי לְתַקֵּן עַל עֲשִׂיַּת הָעֵגֶל, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת, כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם אֶצְלוֹ תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁלּוֹקֵחַ עוֹד פַּעַם עֵגֶל, וְעַכְשָׁו הוּא מַקְרִיבוֹ לְחַטָּאת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

[ב] וַיִּקְחוּ בְנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֵן אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם. לְפִי דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים חָטְאוּ בְּשִׁשָּׁה דְּבָרִים: א. הוֹרוּ בִּפְנֵי רַבָּם (עֵרוּבִין סג.). **ב. נָתְנוּ עֵינֵיהֶם לִהְיוֹת מַנְהִיגִים** (סַנְהֶדְרִין נב.). **ג. לֹא נָטְלוּ עֵצָה** (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כ', סִימָן ח'). **ד. שְׁתוּיֵי יַיִן הָיוּ** (שָׁם, פָּרָשָׁה יב, סִימָן א'). **ה. בָּנִים לֹא הָיוּ לָהֶם** (שָׁם, פָּרָשָׁה כ', סִימָן ט') **ו. הִכְנִיסוּ אֵשׁ זָרָה.**

וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ט'): **טֶבַע שֶׁל הַלֵּב שֶׁבּוֹעֵר תָּמִיד, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא "זֶה לְעֻמַּת זֶה"** (קֹהֶלֶת ז, יד) **גַּם אֶת הָרֵאָה, שֶׁמַּכְנִיס אֲוִיר וּמוֹצִיא אֲוִיר, וּבָזֶה הוּא מְקָרֵר אֶת הַחֲמִימוּת שֶׁל הַלֵּב. וּמוּבָא** (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן יג דַּף כח.): **אִלְמָלֵא כַּנְפֵי רֵאָה דְּנָשְׁבִין עַל לִבָּא, הֲוֵי לִבָּא אוֹקִיד כָּל גּוּפָא. וְרוֹאִים בְּחוּשׁ עַל נֵר,**

פְּעָמִים רַבּוֹת נוֹפֶלֶת עַפְרוּרִיּוּת עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְכַּבֶּה, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים נִתְחַבְּרִין וְנִתְקַשְּׁרִין יַחַד, וּמַתְחִיל לִבְעֹר. וּצְרִיכִים אֶחָד שֶׁיִּשְׁמֹר לְהוֹרִיד בְּכָל פַּעַם אֶת הָעַפְרוּרִיּוּת, וְכָךְ יִדְלֹק בְּאוֹר רָגִיל, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִבְעַר יוֹתֵר מִדַּי, [שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה לְבַסּוֹף מִתְכַּבֶּה], אוֹ שֶׁלֹּא יִתְכַּבֶּה לְגַמְרֵי. כָּךְ הוּא לֵב שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה לִבּוֹ בּוֹעֵר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, חוּץ מֵהַמִּדָּה, עַד שֶׁנִּשְׂרָף לְגַמְרֵי, שֶׁזֶּה בְּחִינַת (שְׁמוֹת יט, כא): "פֶּן יֶהֶרְסוּ לַעֲלוֹת אֶל הֲוָיָ"ה" וְגוֹ', **שֶׁהוּא הוֹרֵס יוֹתֵר מִדַּי, וְאַחַר־כָּךְ נוֹפֵל.**

וְיֵשׁ שֶׁלְּגַמְרֵי מִתְכַּבֶּה וּמִתְקָרֵר, עַד שֶׁאֵין לִבּוֹ בּוֹעֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, לָזֹאת צְרִיכִים לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל מַנְהִיג הַדּוֹר, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כז, יח): "אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ", **וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (סִפְרִי פִּנְחָס ט'), **שֶׁיּוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבָזֶה נָבִין אֶת הַפְּגָם שֶׁל נָדָב וַאֲבִיהוּ: א. הוֹרוּ בִּפְנֵי רַבָּם. בָּזֶה נִתְּקוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁהֵם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. ב. נָתְנוּ עֵינֵיהֶם לִהְיוֹת מַנְהִיגִים, שֶׁלֹּא רָצוּ לְבַטֵּל אֶת עַצְמָם אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁהֵם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (סַנְהֶדְרִין נב.): **כְּבָר הָיוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, וְנָדָב וַאֲבִיהוּא מְהַלְּכִין אַחֲרֵיהֶן, וְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהֶן, אָמַר לוֹ נָדָב לַאֲבִיהוּא: אֵימָתַי יָמוּתוּ שְׁנֵי זְקֵנִים הַלָּלוּ, וַאֲנִי וְאַתָּה נַנְהִיג אֶת הַדּוֹר?! אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הַנִּרְאֶה מִי קוֹבֵר אֶת מִי. ג. לֹא נָטְלוּ עֵצָה, כִּי חָשְׁבוּ שֶׁהֵם בְּעַצְמָם כְּבָר יְכוֹלִים לָתֵת עֵצוֹת לְנַפְשָׁם. וּבֶאֱמֶת גִּלָּה לָהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל** (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ז'), **שֶׁעִיקַּר הָעֵצָה צְרִיכִים לְקַבֵּל מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים. ד. שְׁתוּיֵי יַיִן הָיוּ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים** (עו:): **רַב כַּהֲנָא רָמֵי, כְּתִיב** (יִרְמְיָה לא, יא): **'תִּירוֹשׁ' וְקָרֵינַן 'תִּירוֹשׁ', זָכָה נַעֲשָׂה רֹאשׁ, לֹא זָכָה נַעֲשָׂה רָשׁ. זָכָה מְשַׂמְּחוֹ, לֹא זָכָה מְשַׁמְּמוֹ. וְלָכֵן נִכְנְסוּ שְׁתוּיֵי יַיִן וְלֹא זָכוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשׂוּ רָשִׁים. ה. בָּנִים לֹא הָיוּ לָהֶם. כִּי לֹא**

אלו כאמור כמה דוגמאות לטעויות ותיקונים
ויש עוד רבים כאלה.

ועל כן הנני פונה לכל מי שמעוניין לתקן את
הדבר ולעשות את רצונו של אדמו"ר
מוהרא"ש ויש יכולת בידו לשוב ולהדפיס
מחדש את הספר בצורה מתוקנת,

שיפנה אלי ואמסור בידו את התיקונים אשר תיקנתי וזכות הרבים תעמוד לו ולזרעו עד עולם.

050-3012010

סיפורי דברים

סיפורי דברים של הצדיק אינם דבר של מה בכך. בשעת הדרשה הוא מדבר על עניינים שונים ומספר סיפורים. כל אחד מהשומעים שומע את השייך לו.

השבת פרסה את כנפיה ותלמידיו של מוהרא"ש הקדוש התקבצו לשולחנו הטהור לשמוע את הדרשה של ליל שבת. ביניהם היה גם יהודי שהגיע מארץ ישראל ואשר במהלכן של הימים החולפים כיתת את רגליו בין פתחי נדיבים בתקוה לקבל צדקה הגונה.

הצדיק דיבר כדרכו בקודש : עודד, חיזק ושימח את הנפשות הנכאבות ששת ימי החול נתנו בם את אותותיהם. תוך כדי הדברים סיפר את הסיפור מהבעל שם טוב הק' זי"ע ותלמידיו שנסעו בעגלה עם אלכסי הגוי. ויהי כעוברם באחד המקומות הנדחים, נהפכו פניו של אלכסי ונעשו כעוסות, הוא שלף סכין ארוכה וחדה והחווה לעברם. פחד ודאגה קיננו בלבם – מה מתכוון העגלון לעשות?!

עוד הסוסים דוהרים ומושכים אחריהם את העגלה והנה הרווחה! פניו של אלכסי חזרו אליו ואת הסכין החזיר לנדנה. נענה הבעל שם טוב הק' ואמר : "באותו מקום בו איים עלינו העגלון נרצחו בעבר יהודים רבים. הטומאה הגדולה ששורה שם עקב הטבח דבקה בו ואף הוא הרגיש צורך לבצע בנו את זממו. משעברנו את המקום – סרה הטומאה והכל חזר לקדמותו".

עבור תלמידיו של מוהרא"ש הקדוש היווה הסיפור חלק מן הדרשה ואף את הקשרה לשאר הדברים שאמר הבינו היטב. אך היה מי שעוד עתיד להבין יותר עד היכן הדברים מגיעים – – –

לקראת סוף השבוע שאחרי כן.
קול שקשוק גלגלי הרכבת רק הוסיפו לעייפות שלו והוא כמעט נרדם. יום עמוס עבר עליו בו טלטל את גופו מבית לבית והתדפק על דלתי נדיבים מבני ברית, על מנת להביא טרף לביתו שבארץ ישראל. אותו בית חם אשר עזב לפני מספר חודשים ונסע אל נכר לצורך המטרה שהציב לעצמו. עדיין זוכר הוא את העת בה נפרד מאשתו וילדיו. הם, איחלו לו ולעצמם שיחזור מהר בריא ושלם.

נחמתו היחידה בגלותו היתה הקירבה לצדיק. בכוונת תחילה בחר לעצמו אכסניה הסמוכה לבית מדרשו של מוהרא"ש הקדוש. "אם ששת ימי החול קשים ומפרכים ומשברים את גופי" הרהר לעצמו, "תבוא שבת ויחד איתה

תבוא המנוחה. אשמע את הדרשות של הצדיק ותשוב עלי נפשי!".

ליל שישי היה הלילה. כל המושבים שבקרון הרכבת בה נסע היו תפוסים, והוא נאלץ לעמוד ולאחוז באחד העמודים, מתאמץ להחזיק את עפעפי עיניו שלא יעצמו. יהודי יחיד בעל חזות הצועקת "צלם אלקים" בין כל כך הרבה גויים שונים ומשונים. דוקא כאן הוא החל להעריך את עצמו טוב יותר, או יותר נכון – להעריך את יהדותו כיתרון האור הניכר היטב מתוך החושך.

לפתע נצמד אליו ערל שפניו היו פני להבים בוערים כלפידים ותוך כדי שהוא זוקף את גודלו ומיישר את אצבעו ויוצר צורת אקדח, לחש בקול מאיים (בשפת האנגלית כמובן): "היזהר ממני!".

היהודי התמים שהעייפות כמעט הכריעה אותו, התעורר לפתע כמתעורר מחלום רע. הוא העדיף שלא להשיב לגוי האכזר, אולי יעבור זעם. אלא שלא מחשבת הטמא כמחשבתו והנה איים עליו בשנית עם אקדח אצבעותיו : "היזהר ממני!".

"מה אתה רוצה?" שאל האיש אשר דבריו נפלו על אזניים ערלות תרתי משמע. "היזהר!" חזרה ונשמעה האזהרה.

חלפו מספר דקות ולפתע נעשה הגוי מחוייך ואמר בעליצות : "אתה בן אדם טוב!". זה כבר היה די והותר

עבור היהודי. לסיום כזה עבור היום החולף הוא לא ציפה. מילא העלבונות היו מנת חלקו שעה שביקש משהו לצדקה בבית הנגידים. אף לאיומיו הנשנים של הגוי הוא החל להתרגל. אך מהפך שכזה בין רגע – "אתה בן אדם טוב!". שמא תחבולה היא זו וגדולה הרשעות האחרונה מן הראשונה? אל מה עליו לצפות כעת?

אלא שהגוי ירד בתחנה הקרובה וליהודי היתה אורה ושמחה והפליט אנחת רווחה.

ואז, רק אז, הלם בו הסיפור שסיפר מוהרא"ש הקדוש בעת הדרשה כרעם ביום בהיר. עכשיו הוא הבין יותר אל מה ואל מי רימז הצדיק באותו סיפור...

.

RABBI E. S. SCHIK
1129 - 42nd STREET
BROOKLYN, N. Y. 11219

Tel. (718) 436-5062
Fax. (718) 871-8566

אליעזר שלמה שיק
ר"מ "היכל הקודש"
"חסידי ברסלב"
ע"ש הצה"ק אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
בארץ ובחו"ל

בעזה"י יום ה' לסדר האזינו ה' תשרי ה'תשס"ד

שלום וברכה וכל טוב סלה יגיעו וירדפו אל אליהו מאיה נ"י

לנכון קבלתי את מכתבך.
אני מאד מאד נהנה שאתה רושם את השיחות וכו', כי יבוא יום ויצטרכו את כל שיחה ושיחה.

RABBI E. S. SCHIK
1129 - 42nd STREET
BROOKLYN, N. Y. 11219

Tel. (718) 436-5062
Fax. (718) 871-8566

אליעזר שלמה שיק
ר"מ "היכל הקודש"
"חסידי ברסלב"
ע"ש הצה"ק אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
בארץ ובחו"ל

בעזה"י יום ה' לסדר חקת בלק י' תמוז התשס"ג

שלום וברכה וכל טוב סלה יגיעו וירדפו אל אליהו מאיה נ"י

לנכון קבלתי את מכתבך, ואני מקווה להקדוש ברוך הוא שיתרחב לך בפרנסה, ולא יחסר לך שום דבר, רק תראה להחזיק מעמד ואז תראה את הניסים נגלים שיעשה עמך הקדוש ברוך הוא.
אני מאר מאד מבקש אותך, שתמשיך בכתיבת סיפורים, כי יבוא היום שיצטרכו את כל הסיפורים, כי אני בעצמי לא יודע כמה זמן אני ישאר בזה העולם, ויהיה זמן שמאד יתפלאו וכו', וירצו לשמוע כל סיפור וכל שיחה וכו'.
נא ונא, ראה לעשות לעצמך קביעות להתבודד בכל יום אליו יתברך, ואז תראה את הניסים נגלים שיעשה עמך הקדוש ברוך הוא.
הקדוש ברוך הוא, השומע תפילות ישראל, ישמע בתפילתי, שאני מבקש ומתפלל בעדך, שתצליח דרכך תמיד.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים

אלעזר שלמה שיק

RABBI E. S. SCHIK
1129 - 42nd STREET
BROOKLYN, N. Y. 11219

Tel. (718) 436-5062
Fax. (718) 871-8566

אליעזר שלמה שיק
ר"מ "היכל הקודש"
"חסידי ברסלב"
ע"ש הצה"ק אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
בארץ ובחו"ל

בעזה"י יום ג' לסדר וישלח י"ב כסליו ה'תשס"ב

שלום וברכה וכל טוב סלה יגיעו וירדפו אל אליהו מאיה נ"י

לנכון קבלתי את מכתבך.
בדרך כלל כשאחד מחדש איזה חידוש וזה דק מן הדק ומפחד פן יהרסו לעלות אל ה' וכו', אז אומרים השם הטוב יכפר וזה רגיל בהרבה ספרים, כי יכול להיות שלא השיגו את המכוון ולכן אומרים לשון כזה השם הטוב יכפר.
בענין השיחות וכו', בודאי יגיע היום שכל שיחה יהיה יקר מאד מאד ויצטערו שלא כתבו מספיק.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים

אלעזר שלמה שיק

שיחות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרא"ש זי"ע

בתחילת התקרבותי למוהרא"ש נ"י, סיפר לי אחד מאנשי שלומנו אודות מה שאמר ר' נתן ז"ל שהליקוטי הלכות שלו הם הגן עדן של ה' יתברך ואמר על זה מוהרא"ש נ"י ש"אשר בנחל" זה ה' יתברך בעצמו! ואז עדיין לא שמעתי את הדבר ממוהרא"ש נ"י בעצמו, ועדיין לא הודפס הכרך של 'אשר בנחל' אשר נכתב בו הדבר הזה. על כן שאלתי את מוהרא"ש נ"י בעצמו האם השיחה הזו נכונה והשיב: בעניין השיחה ששמעת, שבשאלות ותשובות "אשר בנחל", **שם מוצאים את הקב"ה בעצמו - זה נכון ואני חזק בזה**, ומי שידפיס כרך אחד מ"אשר בנחל" יראה ניסים ונפלאות שיעשה עמו הקב"ה, ואם יצטרך לאיזו ישועה, שיקבל על עצמו להדפיס כרך אחד של "אשר בנחל", כי הספר הזה נכתב ע"י הכיסופין והרצונות של הבחורים והאברכים זה ימים ושנים, והחיה אותם.

מאוחר יותר, בעת שדיבר עם אנשי שלומנו אמר: "מי שרק ילמד ב"אשר בנחל" מובטח לו שלעולם לא יעזוב את הקב"ה. **ואם ר' נתן ז"ל אמר שהלקוה"ל שלו זה הגן עדן של הקב"ה, אז אני אומר לכם - "אשר בנחל" שלי זה הקב"ה בעצמו**. אם תעיינו שם מה תמצאו? רק את הקב"ה. מה אני אומר שם? ומה אני כותב שם? תברחו רק אל הקב"ה, תתפסו רק את הקב"ה" (ופעם בעת שיחה לבחורים הזכיר את הדיבור מר' נתן ז"ל שהליקוטי הלכות הם הגן עדן של ה' יתברך וסיים: "אבל אשר בנחל זה לא הגן עדן ולא הגיהנום. לא העולם הזה ולא העולם הבא אלא הקב"ה בעצמו"). לאחר מכן נדפס ב"אשר בנחל" עצמו (חלק נ"ב מכתב ט' תתסו):

וּמָה אֹמַר לָכֶם? סִפְרֵי שו"ת "אֲשֶׁר בַּנַּחַל" שֶׁחִבַּרְתִּי, זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, לֹא גַּן־עֵדֶן וְלֹא גֵּיהִנּוֹם, לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ! וּמִי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְעַיֵּן בְּכָל יוֹם בְּכַמָּה מִכְתָּבִים שו"ת "אֲשֶׁר בַּנַּחַל", יַרְגִּישׁ עַצְמוֹ שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שָׁם אֵין עוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹלָם הַזֶּה,

שָׁם יֵשׁ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, גִּלּוּי שְׁכִינָה כָּזֶה, שֶׁכְּבָר לֹא רוֹצִים שׁוּם שָׂכָר, רַק לִהְיוֹת דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי הָאֲלִקוּת שֶׁיֵּשׁ שָׁם לֹא תִּמְצְאוּ בְּשׁוּם סֵפֶר בָּעוֹלָם, וּמַה גַּם, שֶׁאַפִלּוּ הֲכִי יָרוּד וּפָחוּת, יֵשׁ לוֹ הַשָּׂגָה כָּזֶה, וְגַם נָשִׁים וִילָדִים מַרְגִּישִׁים שָׁם גִּלּוּי אֱלִקוּת בְּמַדְרֵגָה נִפְלָאָה. וְלָכֵן מִי שֶׁיַּעֲזֹר לְהַדְפִּיס "אֲשֶׁר בַּנַּחַל" חֵלֶק אֶחָד — תִּהְיֶה לוֹ יְשׁוּעָה, וְלֹא יֶחְסַר לוֹ מְאוּמָה. וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּהַדְפָּסַת כֶּרֶךְ "אֲשֶׁר בַּנַּחַל".

ובאחת הפעמים כשרציתי לבקר אצלו נ״י, כתב לי – ״לדעתי אם יש לך כסף לבוא להנה יותר טוב שתדפיס כרך ״אשר בנחל״ וכו׳ ולכן למה אתה צריך לבזבז את הכסף, יותר טוב להכניס את זה בהדפסה, **זכור תזכור אשר מי שידפיס כרך אחד משו״ת ״אשר בנחל״ יפעול ישועה בשמים**״. ואמר שכל המכתבים ב״אשר בנחל״ הכל לקוח מה״ליקוטי הלכות״.

ענה ואמר : ״רבנו ז״ל אמר שעוד הרבה ילמדו ויתפללו על ידי הספר שלו (הלקוטי מוהר״ן)״ כי הספר של רבנו ז״ל מכניס התעוררות ותשוקה לתורה ותפלה. ואני אומר : עוד הרבה ילמדו ויתפללו על ידי ה׳אשר בנחל׳!״.

מפעם לפעם כשראה כאלו שמסמנים ומדגישים לעצמם דברים שכתב ב׳אשר בנחל׳ (כדרך מי שמסמן לעצמו דיבורים המחזקים אותו כידוע), היה אומר : ׳אם אתה מסמן ב׳אשר בנחל׳ אז צריך לסמן שם את הכל׳. כי כל דיבור שם הוא התחזקות ועצות נפלאות כידוע (ובחור אחד שהתמיד מאד באשר בנחל שאל אותו פעם האם ב׳אשר בנחל׳ יש את אותה התחזקות כמו בלקוטי הלכות, והשיב לו : ״ואפילו יותר״).

סיפר לי אחד שבעת שישב שבעה על אמו התקשר אליו מוהרא״ש נ״י לנחמו. וההוא סיפר למוהרא״ש נ״י שלפני כשעה דיבר עם המדפיס בשביל שידפיס כרך ״אשר בנחל״ לזכות האמא ע״ה. ענה ואמר מוהרא״ש נ״י : ״אהה... בשעה הזו היא כבר נמצאת בהיכל של רבנו ז״ל ואין לכם מה להצטער ולהתאבל. אבל כתוב בשולחן ערוך שצריך לשבת שבעה ולכן תשבו אך תאמר לאחיך שיהיו בשמחה גדולה ולא יהיו בעצבות כלל על האמא״. והמבין המשכיל יבין מרחוק עד היכן מגיעה המעלה של הדפסת ״אשר בנחל״.

ופעם הזדמן לידי מעות של חילול שבת (כי אחד שעבד בשבת רח״ל וקיבל על זה כסף רצה אחר כך לתרום אותם לצדקה) ושאלתי את מוהרא״ש נ״י האם אפשר להכניס את הכסף הזה להדפסת ״אשר בנחל״ והשיב שכן כי ״אשר בנחל״ יחזיר את האדם הזה בתשובה.

וכן ארע שאברך שסבו איבד את עצמו לדעת מגודל הצרות והיסורין שסבל בגוף ונפש ל״ע, שאל את מוהרא״ש נ״י האם יהיה לסבו תיקון יען שידוע שמי שאיבד את עצמו לדעת הוא דבר חמור מאד. ומוהרא״ש נ״י התחמק והסיט את השיחה לעניין אחר ומזה הבין האברך שהוא באמת דבר קשה לעזור למי שנכשל בזה. אך מאחר שכבר קיבל קצת הקדמות ממוהרא״ש נ״י והבין שאת הכל אפשר לתקן וכו׳, על כן הבין שאסור להתייאש והחליט לשאול האם יהיה טוב להדפיס כרך ׳אשר בנחל׳ לעילוי נשמת הסבא כי שמע שמי שמדפיס כרך משו״ת אשר בנחל יזכה לאיזו ישועה שצריך.

אלא שגם בפעם הזו לא קיבל תשובה ברורה. מכל זה הוא רק התחזק והבין שאף שמצבו של הסבא בודאי לא קל, אך אם יהיה עקשן להדפיס כרך ׳אשר בנחל׳ בודאי שתהיה ישועה וכפי גודל המניעות שיש על זה, כך תהיה גודל הישועה. על כן החל לאסוף מבני המשפחה בעבור ההדפסה ולאחר מכן סיפר למוהרא״ש נ״י שכבר תרמו להדפסת כרך ׳אשר בנחל׳ עבור הסבא ומוהרא״ש נ״י שמח מאד. ואז אמר האברך שעשו את זה בשביל שתהיה לסבא איזו תקוה ומוהרא״ש נ״י אמר : ״בודאי שתהיה לו תקוה ! לכל אחד יש תקוה !״ והאריך קצת בזה איך שבודאי תהיה לו תקוה.

ורשמתי את הדברים למען יהיה לזכרון למי שזקוק לאיזו ישועה עבור החיים או להבדיל המתים, אין עוד דבר יותר גדול מאשר להדפיס כרך אשר בנחל (ועיין ב׳אשר בנחל׳ יום שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְסֵדֶר בּא ה׳ שְׁבָט ה׳תשס״ט שכתב : ׳אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לִנְשָׁמָה שֶׁל נִפְטָר כְּמוֹ לְהָפִיץ אֶת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל, אַתָּה צָרִיךְ לְהָבִין - חָמִיךְ נִפְטַר, עַכְשָׁו אַתֶּם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִיל הַנִּשָׁמָה שֶׁלּוֹ, תִּכְתְּבוּ לִי אֶת הַשֵּׁם וְאֶת יוֹם הַפְּטִירָה וְנַכְנִיס אֶת זֶה בַּאֲשֶׁר בַּנַּחַל וּבִזְכוּת זֶה יִהְיֶה לוֹ עֲלִיַּת נִשָׁמָה׳. ועוד עיין מגודל הזכות הזאת באשר בנחל חלק מח, מכתב ח׳ תתקמו).

וכן זכינו לשמוע עוד כמה וכמה דיבורים נפלאים ממנו נ״י מגדולת ה׳אשר בנחל׳ ויכתב במקומו בעזרת ה׳.

ב) פירש פעם את מאמרם ז״ל (שבת כג:) : ׳הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים׳. כי במקום אחר הגמרא אומרת (פסחים ז:) שחיפוש הוא בנרות. על כן, אם האבא רגיל לחפש את בנו בנרות - היכן הוא מסתובב ומי החברים שלו וכו׳, אזי בן כזה יהיה תלמיד חכם וזה פירוש ׳הרגיל בנר׳ - הינו שרגיל לחפש אחר בנו בנרות, ׳הויין ליה בנים תלמידי חכמים׳ כי שומר עליהם שלא יצאו לתרבות רעה.

ג) דיבר פעם בפרשת קרח על המתנגדים שיש על הצדיק שלבסוף יתגלה קלונם ברבים ויהיה להם בושות כאלו שלא ידעו היכן להיטמן מרוב בושה. ולהיפך ; את השם של הצדיק לא יכולים להשמיץ כי השם של הצדיק זה ש׳ם י׳שראל ק׳ודש ולא יכולים לעשות לו שום דבר (ודיבר אז ממה שאמר שלמה המלך : ״טוב שם משמן טוב״ ששם טוב הולך מסוף העולם ועד סופו, כן הוא שמו של הצדיק). ורימז בזה על שמו הקדוש ״שיק״, כי פרט למה שהוא ראשי תיבות ש׳ם י׳הודי ק׳דוש, וכן ש׳או י׳דיכם ק׳ודש, כן הוא ראשי תיבות ש׳ם י׳שראל ק׳ודש, וכן הזכיר אז שהצדיק, ש׳מו י׳הודי ק׳דוש ואי אפשר להכפיש את שמו בשום אופן כי לבסוף תמיד יעלה ויצוף למעלה.

ד) במשך שנים היה מנהגו לספר סיפורי מעשיות אחר שחרית של שבת גם ביבנאל. אך הפסיק עם זה מחמת כמה טעמים. ואמר : בעיקר משום שאני רואה שכל המניינים שהתחילו אחר המניין שלי מזדרזים וחותכים את התפלה, העיקר להספיק להגיע לסיפורי מעשיות. ואמר שחבל מאד לחתוך את התפלה ולכן הוא מפסיק עם זה.

ופעם דיבר ממעלת התפלה כסדר מבלי לדלג על הקרבנות ואיזהו מקומן וכו׳. ואמר שזה אחד הטעמים שאינו מתפלל בנץ. כי מילא מי שמגיע מוקדם לבית הכנסת ומכין את עצמו לתפלה ואומר את הכל כסדר אז אשריו ואשרי חלקו. אך יש מאחרים שמדלגים על קטעים מהתפלה, העיקר לתפוס את הנץ. ענה ואמר : ״**אני לא צריך לתפוס את הנץ, אני צריך לתפוס את הקב״ה!**״. והסביר שהאריז״ל הקפיד מאד שלא לשנות מסדר התפלה אלא להתפלל כפי הסדר. ושאל מוהרא״ש נ״י את אחד : האם שייך ללבוש גרביים ונעליים לפני שלובשים את

הגופיה והמכנסיים? כן לא שייך להפך את סדר התפלה כי מהפכים את העולמות. ואם אחד הגיע לתפלה באיחור אז מי אומר שמוכרחים להתפלל במניין הזה? שילך או יארגן מניין אחר.

ופעם בשבת בבוקר בעת התפלה היה חזן שמשך מאד את התיבות והאריך בניגונים וכו׳ ועל כן התפלה התארכה מאד. ואחר כך בעת שמוהרא״ש נ״י דיבר ממעלת התפלה כסדר, אמר בדרך צחות שהיום היה חזן שגם כל אלו שהגיעו מאוחר לתפלה יכלו להתפלל כסדר (כי בזמן שהחזן האריך בניגונים וכו׳, אזי כל אלו שהגיעו באיחור היו יכולים להתחיל להתפלל את כל התפלה מתחילתה כסדר ועדיין להספיק להגיע לתפלת שמונה עשרה יחד עם החזן).

ופעם שאלתי על אחד שנכנס לבית הכנסת כשהציבור כבר קראו קריאת שמע של ערבית ועומדים להתפלל שמונה עשרה. האם עדיף להצטרף אליהם ולקרוא קריאת שמע אחר כך או להתפלל ביחידות כפי סדר התפלה. והשיב שעדיף להתפלל ביחידות העיקר שיהיה כפי הסדר ושזה סובב גם על תפלת שחרית.

אמר שאף על פי שמקוה הוא דבר גדול ובפרט קודם התפלה צריך להשתדל בזה ביותר [ואמר שהרבי ר׳ מיכל מזלוטשוב זי״ע אמר בשם הבעש״ט הק׳ זי״ע שאמר : ׳פעלתי אצל ה׳ יתברך שטבילה שאדם טובל בבוקר לפני התפלה תחשב לתענית יום אחד׳. עיין מזה ב׳אשר בנחל יום ג׳ מטות-מסעי כב תמוז ה׳תשס״ט], אך אין לאחר ולהחסיר מהתפלה בשביל טבילה במקוה. ואם אדם רואה שעל ידי שיטבול יצטרך להחסיר איזה חלק מהתפלה כי יאחר וכו׳, אזי שידחה את טבילתו לאחר התפלה (עיין ׳אשר בנחל׳ חלק לז מכתב ו׳ קמב : ׳בודאי מקוה - אין למעלה מזה, וצריכים לטבול בכל יום וכו׳ עם כל זאת, אם באים ורואים שלא יהיה יותר מניין, עדיף קודם להתפלל ואחר כך ללכת למקוה. כי תפלה בציבור - אין למעלה מזה! כי אם אין מתפללים בציבור מחסרים קדושה וברכו וכו׳ וכו׳. ולכן צריכים לידע מה כן ומה לא, ומתי להחמיר ומתי להקל, וצריכים לעשות מהעיקר עיקר ומהטפל טפל׳).

ה) שאלתי אודות מה שאמר רבנו ז״ל (שיחות הר״ן סי׳ רל״ח) שמאד צריך לכוון כשאומרים ׳תקננו בעצה טובה מלפניך׳ האם אפשר לבקש ולהתבודד שם מעצמו (או שאולי זה נחשב להפסק) והשיב שצריכים להגיד ׳תקננו בעצה טובה מלפניך׳ (ומשך את התיבות האלו בניגון נפלא) ותפילה זה כל הזמן וזה לא הפסק, אפשר לבקש שם הרבה על זה.

(וכן אחד מאנשי שלומנו שאל אותו האם אפשר להתבודד בעת התפלה, הינו בפסוקי דזמרה ושאר חלקי התפלה. והשיב לו מוהרא״ש נ״י שכן. אך ההוא לא הצליח לתפוס את העניין ומוהרא״ש נ״י אמר לו : ״תראה, אומרים באשרי את הפסוק : ״ורחמיו על כל מעשיו״, אז צריכים לבקש שם בפשיטות ״רבש״ע, גם אני מעשיך על כן תרחם גם עלי״ ולהאריך בזה).

וכעין זה שאלתי בתחילת התקרבותי אליו נ״י על מה שאמר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ רל״א) שבשעה שאומרים ״וצבא השמים לך משתחוים״ ראוי להתפלל על כל דבר וכו׳, איך אפשר לעשות זאת (מאחר שהפסוק הזה נמצא ב״ויברך דוד״ באמצע פסוקי דזמרה). ומוהרא״ש נ״י השיב בפשיטות שתפילה זה לא הפסק, ואפשר להתפלל שם (ובאמת, שבתפלת שמונה עשרה אפשר לבקש בכל ברכה כפי מה שצריך, כל שכן בשאר חלקי התפלה שיוכל לבקש כפי מה שמתעורר וצריך). שוב השיב כן בשו״ת ברסלב (ט׳ אדר ב׳ ה׳תשע״ד) לאחד ששאלו האם זו אינה בעיה להוסיף מילים בתפלה על הנוסח שקבעו חז״ל, וכתב לו : כָּךְ נָהֲגוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּאֱמֶת הַתְּפִלָּה הָיוּ מוֹסִיפִים תְּפִלּוֹת

בְּאִידִישׁ אוֹ בְּשָׂפוֹת אֲחֵרוֹת, וְכֵן כָּתַב הָרַמְבָּ״ם שֶׁבִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה יְכוֹלִים לְהוֹסִיף בְּכָל בְּרָכָה מֵעֵין אוֹתָהּ הַבְּרָכָה, וּבִפְרָט בְּבִרְכַּת ׳שְׁמַע קוֹלֵנוּ׳ - שָׁמָּה יְכוֹלִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בִּתְפִלַּת ׳אֱלֹקַי נְצֹר׳ וְכוּ׳ - שָׁם יְכוֹלִים לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, כִּי אָז בְּעֵת שֶׁאוֹמְרִים אֶת הַשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת, זֶה עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם. ועיין באשר בנחל כרך ל״ה, מכתב ה׳ תשכז : ׳ובמשך היום תראו לחטוף את הד׳ תפלות הקבועות : שחרית, מנחה, מעריב, חצות, אשר גם בתוך התפלה תשלבו דיבורים אליו יתברך׳, וכן במקומות רבים מעורר על זה. ועיין במה שכתבנו להלן (שיחה תקג) ותבין.

ו) מוהרא״ש נ״י סיפר שבשעה שהכניס את בנו הבכור נ״י לבריתו של אברהם אבינו, היה אחד שהתעלף מחמת שהיה רגיש, וכולם מיהרו לראות מה קורה איתו וכו׳, ורק המוהל המשיך עם הברית כאילו שום דבר לא קרה. לאחר הברית שאלו מוהרא״ש נ״י איך לא עזב את הכל כמו כולם, והשיב שהוא כבר רגיל בזה שיש אחד שמתעלף בעת הברית, אבל עיקר הסיבה שהוא לא מתפעל היא מחמת שכשהוא למד למול, קיבל שבשעה שמלים – אין עולם ! והוא רק צריך להתעסק במצוה ולא מעניין משום דבר.

והרחיב אז מוהרא״ש נ״י את הדיבור בעניין הזה שכשאדם עסוק במצוה ובפרט בלימוד התורה, עליו לדעת שאין עולם רק הקב״ה. וכן ארע שלפני שנכנס לחדרו ללמוד, אמר לבחורים : עכשיו אני הולך ללמוד ואבקש לא להפריע לי ולא לדפוק על הדלת. רק אם יחרב העולם, אזי תכתבו על פתק ״העולם נחרב״ ותדחפו את זה תחת הדלת

(וכעין זה כתב באשר בנחל, חלק ל׳ מכתב ד׳ תתכא : ׳וצריכים להיות כל כך חזקים בהקביעות (של לימוד התורה), אשר אפילו אם יתהפך כל העולם וכו׳, הוא לא יצא ממקומו החוצה וכו׳, עיי״ש).

וכן סיפר על עצמו שכשהיה בחור ולמד בהתמדה עצומה, ארע שבניין הישיבה עלה באש וכולם ברחו לבחוץ. וכשהגיעו מכבי אש וכיבו את הכל, אזי אחר כך נכנס המפקד לבפנים לראות שאין שום אש שעדיין דולקת, ואז ראה את מוהרא״ש נ״י יושב ולומד באיזו פינה והתחיל לגעור בו מדוע לא ברח וכו׳ הלא אפשר להיחנק וכו׳. ובאמת שמוהרא״ש נ״י כלל לא שם לב שפרצה שרפה כי היה שקוע בלימוד. ופעם אמר לאברכי הכולל שיכינו פתק שכתוב בו : ״אני מת״ ויניחו לידם. וכל מי שיבקש לדבר איתם בשעת הלימוד, יזיזו את הפתק לעברו כדי שיקרא ויניחם וילך לו, שהרי עם מת אי אפשר לשוחח.

ורגיל לספר לבחורים כשרוצה לעוררם על התמדה בתורה : כשאני הייתי בחור בן שש עשרה, שבע עשרה, שמונה עשרה ותשע עשרה, הייתי יכול לשבת על מקום אחד במשך שש ושבע שעות רצוף וללמוד מבלי לזוז כי אני עקשן גדול. ואף שזה בא מאד קשה, אך הרגלתי את עצמי. וכן סיפר שהיה רגיל לעמוד על משבצת אחת של הריצפה ולא לזוז ממנה עד שסיים ח״י פרקים משניות.

ואת כל השיחות האלו דיבר איתנו מוהרא״ש נ״י בכדי להכניס בנו חשק להתמיד בלימוד ולהיות עקשנים על דבר זה מאד.

מאמרים על הפרשה כפי ההקדמות שזכינו לקבל מכ״ק אדמו״ר מוהרא״ש זי״ע

בראשית. היא התורה הקדושה שבכתב (א) כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ומובא בפרוש רש״י) ׳בשביל התורה שנקראת ראשית׳. כי תורה שבכתב נקראת תורה סתם (זוהר ויקרא ד:). וכן ׳בראשית׳ הוא אותיות ת׳למוד ר׳ב׳ א׳ש׳י׳ (ב) שחתם את התלמוד שזה רמז על תורה שבעל פה. כי צריך לדעת שאין שלמות לתורה שבכתב בלא תורה שבעל פה כמו שאומר רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ ס״א).

כי כל החידושים שמגלים הצדיקים בכל דור וכל הספרים שכותבים הכל בכלל תורה שבעל פה (ג) שמבארת את התורה שבכתב. ושניהם דבר אחד ואי אפשר להפריד ביניהם. על כן רמזה התורה הקדושה בתחילתה שצריך את תלמודו של רב אשי הינו תורה שבעל פה, ובפרט את חידושי הצדיקים שבכל דור ודור שמגלים את אמיתת כוונת התורה שכולם בכלל תורה שבעל פה. כי העיקר הוא אמונת חכמים, להיות מקושר לרבי ולצדיק האמת שמחדיר בו אמתת מציאותו ית׳ על ידי שמפרש את התורה לטובה ולברכה וזה העיקר והיסוד שהכל תלוי בו (לקו״מ ח״א סי׳ קכ״ג).

ועיין בפרשת וזאת הברכה בדרוש על חיבור סיום התורה בתחילתה, שם מבואר השם אשי שהוא ר״ת א׳ין ש׳ום י׳אוש. כי כשלומד את תלמודו של רב אשי וכן את חידושי הצדיקים שבכל דור אזי גם בו נכנס הלימוד הנפלא שאין ממה להתייאש וזה העיקר שצריך להוציא לעצמו מהתורה הקדושה.

וזה שאומר רבנו ז"ל (לקו"מ ח"א סי' י"ז) שגדולי מובחרי הצדיקים מחפשים את ההתפארות של השם ית' בכל בר ישראל. כי יש בכל אחד ואחד מישראל התפארות בפרטיות, שהשם ית' מתפאר עמו בפרטיות. ואפילו בפחות שבישראל, אפילו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי, שהשם ית' מתפאר עמו בפרטיות.

וזה שהביא רבנו ז"ל במאמר הנ"ל את הגמרא (ב"ב עג:) אמר רב אשי : האי עזא דימא דבחישא ואית לה קרני. – שזה בחי' עז וההתפארות שיש בישראל שהצדיקים בוחשים ומחפשים בכל עת וכמ"ש "כי תפארת עזמו עתה" וכו', עיין שם כל זה היטב.

על כן דיקא רב אשי הוא בעל המאמר הזה כי הוא אחז בזה בשלמות וחיפש אחר ההתפארות שיש בכל אחד מישראל, וממילא הוא זה שגילה שאין מה להתייאש מאחר שאפילו בפחות שבישראל יש להשם ית' התפארות פרטית. ומובן מאד מדוע דיקא רב אשי חיבר את התלמוד כי זה עיקר הלימוד שצריך להוציא לעצמו וכנ"ל, ודו"ק.

(א) ובברכות דף ה. דרשו על הפסוק "ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה" – תורה זה מקרא. והמצוה זו משנה. הינו שתורה שבכתב – מקרא, נקראת 'תורה'. (ב) וכמובא בשל"ה הקדוש (עשרה מאמרות, מאמר שביעי סעי' ר"ה) שת' הוא ת'למוד. (ג) עיין ברמב"ם הלכות ממרים פ"א ה"א : "בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה" ועיין שם בהמשך הדברים שדבר זה סובב בכל דור כפי הדיינים שבדור.

***

ויברך אותם אלקים ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה וגו׳. פרש״י : ׳חסר וי״ו וכו׳ ללמדך שהאיש שדרכו לכבוש מצווה על פריה ורביה ולא האשה׳.

וקשה לפי זה האם נצטווינו על פריה ורביה בכדי להעמיד תולדות לכבוש ולערוך מלחמות עם אומות העולם?! והלא העולם על התורה עומד ולא על המלחמות והעיקר מה שציונו ה׳ יתברך לפרות ולרבות הוא בכדי להודיע ולגלות את האמונה הקדושה בעולם וכמ״ש (תהלים קמ״ה) : ״דור לדור ישבח מעשיך״ וכן (ישעיה ל״ח) : ״חי חי הוא יודך כמוני היום אב לבנים יודיע אל אמתך״ וכן במקומות רבים. ואומר ר׳ נתן ז״ל (לקוה״ל הלכות תפלין הלכה ז׳) בעניין האמונה והנסים שעושה עמנו ה׳ יתברך שצריך לספר ולהודיע זאת לבנינו ולבני בנינו מדור לדור לעולם, כמו שכתוב (דברים ד׳), ״והודעתם לבניך ולבני בניך״. וכמו שכתוב (תהלים ע״ח), לא נכחד מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות ה׳ ועזוזו ונפלאותיו אשר עשה ויקם עדות ביעקב וכו׳, אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקומו ויספרו לבניהם וכו׳.

וצריך להבין מעתה מה השייכות והחיבור שדיקא מי שדרכו לכבוש מצווה על פריה ורביה.

ויתבאר על פי דברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״ב סי׳ ז׳) : שכמו שהאדם מצווה להעמיד בנים בעולם בשביל קיום העולם, כן הוא מצווה להכניס דעת ויראת שמים בבניו ובתלמידים, כי זה עיקר המצוה, שמצווה להעמיד תולדות לקיום העולם, כי

העיקר - להעמיד תולדות ממין בני אדם דוקא ולא מין בהמות וחיות בדמות אדם.

והנה אמרו (אבות פ״ד) : ׳איזהו גיבור - הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפיים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר׳. הרי שעיקר הכיבוש שיש לכבוש בזה העולם הוא את יצרו על ידי שימשול ברוחו, ישמע את בזיונו ידום וישתוק. וכמובא (שבת פח:) : ׳עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו׳. וכן אמרו (חולין פט) : ׳אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה. רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר ומתחת זרועות עולם. אמר רבי יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאילם׳. ובמדרש שמואל (פ״ב מ״ו) מובא על המשנה ׳במקום שאין אנשים השתדל להיות איש׳ - במקום שאין אנשים שכובשים את יצרם, אל תלמד מהם אלא השתדל להיות איש. שאין איש אלא הכובש את יצרו שנאמר אשרי איש ירא את ה׳, ע״כ.

ושמעתי שבזה יש מפרשים : ׳כל דאלים גבר׳ (ב״ב לד:). כי עיקר אומנתו של אדם בזה העולם היא להשים עצמו כאילם כנ״ל. וזה ׳כל דאלים׳ - מלשון אילם, כי כל המשים עצמו כאילם הוא ׳גבר׳ ומתגבר ומנצח את הכל וכמו שאומר רבנו ז״ל (ספר המידות מריבה, סעי׳ לה) : ׳מי שהוא עצור במלין, לא יוכל אותו שום אדם׳.

ועיקר הנסיון בזה הוא בבית עם אשתו דיקא. כי זה ידוע שכשמבזים את האדם מחוץ לביתו הוא עוד יכול לכבוש את יצרו ולשתוק. אך העיקר הוא בתוך ביתו ושם עיקר הנסיון וכמו **שאמר אדמו"ר מוהרא"ש נ"י** (עיין אשר בנחל חלק מב, מכתב ז שג) : 'עליך לדעת כי הדבר הכי קשה הוא לדון את אשתו לכף זכות. כי קל ביותר לדון את אחר לכף זכות מלדון את אשתו'. ועל כן הזהירו (תנדב"א זוטא, פ"ד) : 'הוי עלוב ועניו לכל אדם ולאנשי ביתך יותר מכל אדם'. וככל שאדם מרגיל את עצמו בזה כשהוא צעיר, כן יהיה לו בנקל לעמוד בזה אחר כך.

וזה שאמרה התורה : "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". ופרש"י : 'זכה - עזר. לא זכה - כנגדו להילחם'. להילחם דיקא, והוא כנ"ל, שעיקר מלחמתו של אדם בזה העולם הוא בעניין אשתו לכבדה וליקרה ולידום לבזיונות שמבזה אותו. צא ולמד מאברהם אבינו בשעה שאמרה לו שרה (בראשית טז.) : "חמסי עליך" כי כעסה עליו אודות הגר המצרית, לא מוזכר שהשיב לה דברים אלא נתן לה את הצדק ואמר : "הנה שפחתך בידך עשי לה הטוב בעיניך". וכן מהמעשה בר' חייא (יבמות סג.) שהיתה אשתו מצערתו ובכל פעם שהיה מוצא איזה דבר הראוי לה היה קונה ומביא לה.

[ובזה יובן : "ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו".

וקשה אומרו 'ולאדם לא מצא' והנכון יאמר 'ולעצמו לא מצא' שהרי בו בעצמו מדובר וכמובן מתחילת הפסוק 'ויקרא האדם'.

(ולפ על פי שלהלן (יט, כל) פרש"י על הפסוק : "וה' המטיר על סדום וכו' מאת ה' מן השמים" – 'לרך המקרלות לדבר כן, כמו 'נשי למך' ולא לאמר 'נשי'. וכן לאמר דוד 'קחו עמכם את עבדי אדוניכם' ולא לאמר 'מעבדי' וכן לחשורוש וכו'. לף כאן לאמר 'מאת ה'' ולא לאמר 'מאיתו', על כאן.

ולפי זה היה לפשר לומר שגם בזה : "ויקרא האדם שמות וכו' ולאדם לא מצא עזר כנגדו" ולא לאמר 'ולעצמו' כי כן לרך המקרלות.

אלא שרש"י הביא את רלוותיו מהפסוק הנאמר בלמך : 'נשי למך' ולא לאמר 'נשי'. ולכאורה היה לו להביא את הפסוק הנ"ל – 'ולאדם לא מצא' שהוא המוקדם יותר. כי כן דרכו בפירוש הנ"ל להביא את המוקדם יותר – כי בתחילה הביא מלמך ולאחר מכן מדוד ומאחשורוש. והוא הסדר הנכון. ולפי זה היה לו להביא את הפסוק הנ"ל מאדם הראשון בתחילה לך הוא לא הביאו כלל ומזה נראה שאינו סובר לפרשו על הדרך הנ"ל שלא 'לרך המקרלות לדבר כן'. ועוד כלל גדול בידינו – שהיכא דאיכא למדרש דרשינן).

ויש לומר בפשיטות לפי הנאמר להלן (ב', כב) : "ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה" וגו'. פרש"י מהו 'לאשה' - 'להיות אשה'. וכן הוא בזה : "ולאדם לא מצא עזר כנגדו" – 'ולהיות אדם לא מצא עזר כנגדו'. הינו לאחר שקרא שמות לכל הבהמה ולעוף ולחיות, עדיין לא מצא את בן זוגו הראוי לו שעל ידו יהיה ראוי לתואר 'אדם' השלם. כי בודאי עיקר שלמותו הוא על ידי האשה דיקא ובלעדיה אינו בגדר אדם אלא פלג גוף כידוע וביותר על פי מה שנתבאר לעיל שדיקא על ידי האשה יוכל להגיע לשלמותו. על כן אחרי שהשיג שכדי להיות אדם השלם אין די בבהמה ובעוף השמים ובחית השדה, תיכף לזה נאמר : "ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה" ומזה ברא לו את בת זוגו שעל ידה יהיה ראוי לתואר 'אדם' כי דיקא כשיכבוש את יצרו נגדה יגיע לשלמותו ולתואר 'אדם', ודו"ק].

ועל כן אם זכה וזיכך את עצמו ויודע לידום, אזי היא לו לעזר גדול. כי על ידי כל בזיון ששומע ושותק מתעלה מאד בעבודת ה׳ יתברך עד שנעשה אדם היושב על הכסא כמובא בדברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ ו׳). ור׳ נתן ז״ל אמר שבכל פעם ששומעים בזיון ושותקים, מרגישים בחוש איך שיורדת ממנו חתיכת גשמיות.

אך אם לא זכה ומשיב על דבריה אזי היא כנגדו להילחם רח״ל. וכמו ששמעתי מאחד פירוש הפסוק (בראשית, ב) : ״על כן יעזב איש את אביו ואמו ודבק באשתו״. כי אביו ואמו קרובים אליו ולבו גס בהם וגם כשמוכיחים אותו קל לו יותר לשתוק. אך עיקר הסימן על הדבקות לידע אם הוא דבוק בו ית׳ ומקבל את הבזיונות באהבה הוא באשתו דיקא שזה פירוש ׳ודבק – באשתו׳ ודפח״ח.

ומובא שם בדברי רבנו ז״ל (בסי׳ ו׳ הנ״ל) כי ישראל נקראים אדם, וקודשא בריך הוא וישראל כלא חד. וישראל, שהם בחינת אדם, ישבו על הכסא, כמו שכתוב: ״ועל הכסא דמות כמראה אדם״, וישראל יתנו דין לכל באי עולם, הינו הם ישפטו בעצמן כל הדינין.

ולכן, כשאדם זוכה לידום ולשתוק ובפרט לבזיונות שמבזה אותו אשתו, בזה זוכה להיות אדם היושב על הכסא כנ״ל והמשפט והדין מסור בידו לדון את כל באי עולם אשר זה פירוש המשך הפסוק : ״פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ״. כי בזה שכובש את יצרו ושותק יזכה לרדות ולמשול בדגת הים ובעוף השמים וכו׳ אשר הם בחי׳ כלל הבריאה.

ומעתה מובן מאד מדוע האיש שדרכו לכבוש מצווה על פריה ורביה ולא האשה. כי ׳עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים׳ (קדושין מט:) כי אשה דרכה להרבות בדיבורים ועל כן ׳חוה׳ מלשון ׳לילה ללילה יחוה דעה׳ שהוא לשון דיבור שמחוה את דעתה (לקו״מ ח״א סי׳ י״ט ובבעל הטורים על הפסוק ״ויקרא האדם שם אשתו חוה״). הרי שאין דרכה של האשה לכבוש את דבריה כי אם ׳דברנית׳ (עיין דב״ר פ״ו) ודרכו של האיש היא לכבוש את יצרו ולא להשיב למבזי ומחרפי נפשו.

וזה שאמרו חכמינו הקדושים על בריאת חוה שהיתה מאדם הראשון : ״ויסגור בשר תחתנה״ - לא נצרכה אלא למקום החתך (ברכות ס״א), ופירש רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ י״ט) : ׳הינו חיתוך הדיבור׳. כי העיקר הוא לסגור את פיו שהוא מקום חיתוך הדיבור וביותר זה שייך אצל האיש וכנ״ל (א).

ובזה יובן מפני מה עיקר הציווי לפרות ולרבות שייך לאיש דיקא וכמובא (תנחומא, פרשת נח סי׳ יב) : ׳והאיש מצווה על פריה ורביה יותר מן האשה׳ (ב). כי ׳כל המוליד - בדומה לו הוא מוליד׳ (ספר המידות, בנים סעי׳ יט) וממנו יראו ילדיו וכן ילמדו לשים מחסום לפיהם ולחיות עם אמונה בה׳ יתברך שכל בזיון הוא לטובה ולתועלת גדולה. ובזה מקיים את עיקר הכוונה בפריה ורביה - להוליד תולדות ממין אדם דיקא, בני דעה, ולא מין בהמות וחיות וכנ״ל בדברי רבנו ז״ל. ואת עיקר הלימוד והדרך הזו מקבלים הילדים מאביהם דיקא, אחרת - ׳הבנים שוטים כשאביהם כעסן׳ (שם, סעי׳ קז).

נמצא שהעיקר הוא לחנך את עצמו לכבוש את כעסו ואת דיבורו ועל הכיבוש הזה מדבר רש״י כי הוא עיקר המלחמה (ג) ובזה ישמש דוגמא לילדיו ויעמיד תולדות ממין אדם וכנ״ל. מה שאין כן מי שהוא בטבע של אשה המרבה לדבר ואינו שם מחסום לפיו, עליו בא הרמז (קדושין פב:) : ׳אשרי מי שבניו זכרים ואוי לו למי שבניו נקיבות׳ ופירש רבנו המאירי וזו לשונו : ואף על פי שפשוטו של דבר כך הוא, יש להוסיף בפירושו שבניו נקבות - שהזכרים פחותים וחסרים. ואשרי מי שבניו זכרים שנמצא בהם השלמות המכוון בהם על זה נאמר גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו אמן אמן. והוא ככל דברינו הנ״ל, והבן היטב.

(א) ושמעתי על הפסוק ״ויסגור בשר תחת-נה״ כי האותיות שתחת ׳נה׳ הם ׳מד׳, דהינו דם. כי על ידי הדמימה והשתיקה מתמעט הדם שבחלל השמאלי שבלב כמבואר בסי׳ ו׳ הנ״ל. וזה ׳תחת-נה׳, האותיות שתחת האותיות ׳נה׳ וזה שייך יותר בבית מהבזיונות מהאשה וכנ״ל. וכשאדם בולם את פיו, בזה הוא ממשיך על עצמו פרנסה כמבואר בכמה מקומות שזה ״לא נצרכה אלא למקום ה׳חתך׳ שהוא השם של הפרנסה ודו״ק. (ב) ובודאי שגם מי שהוא בטבע של אשה עליו להביא ילדים וכבר אמרו רבנו ז״ל שיש להביא הרבה ילדים והגם שלא כולם יצליחו וכו׳ משיח כבר יתקן את כולם. אלא שמהמדרש עולה שמי שהוא בטבע של איש הוא יותר מצווה על פו״ר מאשר אשה ולפי הטעם שכתבנו מובן מאד. (ג) וכמובא (חובות הלבבות שער ה - שער יחוד המעשה פרק ה) : ואמרו על חסיד, שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, ושללו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם: שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה. אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר וחייליו.

***

ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים. פרש״י : צדיק היה וקל בדעתו לשוב ולהרשיע לפיכך מיהר הקב״ה וסילקו קודם זמנו.

והיקשה הרה״ק מקאצק זי״ע (אוהל תורה על הפרשה) שלכאורה יתפלא כל רואה זאת היתכן לומר על חנוך מט״ט שר הפנים שהיה ח״ו קל בדעתו לשוב ולהרשיע, ועיי״ש מה שתירץ.

ב) עוד יש להקשות מהרישא לסיפא, כי בתחילה נאמר שצדיק היה ולבסוף נאמר שהיה קל בדעתו לשוב ולהרשיע. ומילת ׳לשוב׳ אינה מובנת שהרי ׳צדיק היה׳ משמע שמעיקרו היה צדיק ולא טעם טעמו של חטא ואיך שייך לומר עליו ׳לשוב ולהרשיע׳ (כי הנה אין לשון שיבה צודקת אלא בשב למקום שהיה כמובא באלשיך הק׳ פרשת נח. וכאן הרי לא היה מרשיע בעבר).

ג) ״ויתהלך חנוך את האלקים״, ומכאן משמע שהיה במדרגה גבוהה משל נח שנאמר עליו : ״את האלקים התהלך נח״ ופרש״י : ׳ובאברהם הוא אומר (לקמן כד) אשר התהלכתי לפניו. נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו׳. והנה אצל חנוך נאמר ״ויתהלך חנוך את האלקים״ ושמו הוקדם כביכול לשמו ית׳, הרי שהיתה מדרגתו גבוהה משל נח אשר שמו ית׳ הוקדם לשמו. וכיון שעל נח נאמר שהיה צדיק תמים, הרי שחנוך על אחת כמה וכמה. ומעתה אינו מובן איך שייך לומר עליו שהיה קל בדעתו לשוב ולהרשיע, והלא אפילו נח לא חטא. וכן הדקדוק הנ״ל ׳לשוב

ולהרשיע׳ אינו מובן שהרי מימיו לא חטא ומה שייך שישוב להרשיע.

ד) התוספות ביבמות (דף טז: ד״ה פסוק זה) דנים מי הוא שר העולם, וצריך ביאור.

ה) צריך להבין מפני מה עשה ה׳ יתברך ככה ומה טעם הפך את חנוך למלאך דיקא.

ויתבאר על פי דברי רבנו ז״ל (לקו״מ ח״א סי׳ ח׳) כי כל רשע, ההכרח שיהיה לו צינור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החיסרון, והצינור הוא דרך המידה רעה מארבעה יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצינור שמקבל דרך שם הרוח חיים שלו להשלים חסרונו. וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מוכרח לירד להמידה רעה ההיא שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצינור ההוא של הרשע שמקבל משם החיות שלו. ועל כן מוכרח שיהיה זה הצדיק צדיק גמור, שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה, שהוא הרוח חיים של הרשע, לשלוט ולהזיק, חס ושלום, להצדיק בעת שיורד להמידה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחוז בו. (וגם מהמידה רעה בעצמה שיורד להכניעה אין לו שום תפיסה, חס ושלום, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחינת (בראשית י״ג): ״ויעל אברם ממצרים״).

הרי שכשהצדיק רוצה לקרב את הרשעים ולהכניע את רשעותם, הוא מוריד את עצמו אליהם ומתחבר איתם דרך הצינור שלהם עד שמבטלו וממילא שבים בתשובה. ומובא

בתולדות יעקב יוסף (פרשת מצורע ובשינוי לשון קצת) כי צורך גבוה הוא להעלות מדריגה תחתונה אל העליונה, בסוד בזאת יבא אהרן אל הקודש (ויקרא טז, ג). וכדי שיוכל להעלות צריך לירד תחילה לאותו מדריגה כדי שיוכל להעלותה. וכמובא במשל שר אחד ששינה לבושי בגדי החמודות ולבש בגדי הפחותין כדי להעלות בן אל אביו המלך וכו׳, והנמשל כי אדם שהוא מלגאו (כלומר בתוך הקדושה) הם שלומי אמוני ישראל, ולבושי האדם הם אנשי ההמונים מלבר (כלומר אלו שהם מחוץ לקדושה), וצריך לפשוט את עצמו מן מדריגת ובחי׳ אדם מלגאו, לירד לבחינת לבוש מלבר כדי שיהיה במדריגתו, אז יוכל להעלותו. כמו שזכרנו (פרשת יתרו שם, ועוד) בפירוש הש״ס כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא הרבים ידי חובתן (ר״ה כט.) יעו״ש. וכמו שנזכר ירושלמי (תענית ד, ז), שמואל הנביא לבש חלוקן של ישראל ואמר חטאנו וכו׳, שירד למדריגת לבוש שהם המוני עם ואמר חטאנו.

וזה שפירש רש״י על חנוך שצדיק היה. ודוקא בגלל זה יכול היה לרדת לתוך הצינור של אנשי דורו שהיו רשעים מהדורות שלפני המבול ולא חשש מהם כלל כי לא היה להרע שלהם שום תפיסה בו. ועל כן היה לדבר קל ופשוט בדעתו ׳לשוב ולהרשיע׳, כלומר לשוב בכל פעם בתשובה על השגתו הקודמת, שהיא תשובתם של גדולי מובחרי הצדיקים (לקו״מ ח״א סי׳ ו׳) ובבחי׳ התשובה הזאת יורד לצינור של כל רשע ורשע, להתחבר ולהשתתף עמו עד שהיה נדמה לרשע כאילו מרשיע כמותו ובזה היה מתקנו ומשיבו בתשובה. והוא שמובא

במדרש (ועיין במגיד מישרים פרשת מקץ) שחנוך תופר מנעלים היה ועל כל תפירה ותפירה היה מייחד יחודים. כי מנעלים הם בחי׳ האנשים המגושמים ביותר, בחי׳ עקב השקועים בגשמיות העולם הזה. וחנוך היה תופר ומחבר אותם לה׳ יתברך. אך אין רצונו ית׳ שתתבטל הבחירה לגמרי מהאדם שעל זה ברא את העולם בכדי שיבחר האדם בטוב כנגד כל המסיתים והמונעים (ולכן גם את נח ציוה להכניס בתיבה את השדים והכל בכדי שלא תתבטל הבחירה), ועל כן מיהר ה׳ יתברך וסילק את חנוך קודם זמנו בכדי שלא לבטל את הבחירה על ידי עבודתו.

ובזה יש ליישב מה שהוקשה לר״ת (בתוספות הנ״ל) דחנוך הוא מטטרון. ואי אפשר שיהיה חנוך שר העולם דבפרק אלו טרפות (חולין ס. ושם) אמר דבששת ימי בראשית פתח שר העולם ואמר ישמח ה׳ במעשיו וחנוך לא היה במעשה בראשית ולכן תירצו דמטטרון אין זה שר העולם ומה שנקרא ׳נער׳ אינו משום דכתיב ׳נער הייתי גם זקנתי׳ אלא שכך הוא שמו – ׳נער׳. וכן הביאו שם אגדות חלוקות זו על זו דבבראשית רבה י״א דחנוך מת כדמתרגמינן ״כי לקח אותו״ (בראשית ה) – ׳המית יתיה׳ ובריש מסכת דרך ארץ משמע דנכנס לג״ע בחייו.

ובאמת, מובא בזוהר בכמה מקומות (ויחי רכג: ועוד) ׳ההוא נער קרון ליה חנוך בן ירד׳ והוא מט״ט כמובא (שם כז.) ׳חנוך מטטרון׳ אשר עליו נאמר ״חנוך לנער על פי דרכו״. וביותר בפרקי היכלות לר׳ ישמעאל מובא בפירוש : ׳אמר ר׳ ישמעאל אמרתי לו למטטרון מפני מה אתה נקרא בשם קונך בשבעים

שמות ואתה גדול מכל השרים וגבוה מכל המלאכים וכו׳ ומפני מה קורין אותך בשמי מרומים נער. השיב ואמר לי מפני שאני הוא חנוך בן ירד׳ וכו׳ מיד עמדו כולם (כל מלאכי מרום) ויצאו לקראתי והשתחוו לפני ואמרו אשריך ואשרי הוריך שרצה בך קונך. ומתוך שאני קטן בתוכם ונער ביניהם בימים ובחדשים ובשנים, לפיכך היו קורין אותי נער׳.

ובזה יש ליישב שאכן חנוך דהוא מט״ט נקרא נער, ומה שהיקשו שחנוך לא היה בששת ימי בראשית ואיך אפשר לומר שמה שאמרו בחולין שבששת ימי בראשית אמר שר העולם ישמח ה׳ במעשיו סובב על חנוך וכנ״ל.

אפשר שבששת ימי בראשית אכן היה מלאך אחר הנקרא ׳שר העולם׳ ונברא לצורך שעה ולאחר מכן החליפו ה׳ יתברך בחנוך וזה נרמז בפסוק הנ״ל ׳חנוך - לנער׳, כלומר שחנוך נהפך להיות המלאך הנקרא ׳נער׳ והחליפו (ומאז נקרא בעוד כמה שמות והופיע באופנים שונים כמובא במגיד מישרים פרשת מקץ : ׳והיינו רזא דיהושע דלא הוו ליה בנין משום דאיהו לא אתא אלא לאשלמא עלמא, דהא איהו מטטרון דהא כתיב ויהושע בן נון נער וכו׳ והאי איהו נמי רזא דאליהו דלא אתי להאי עלמא אלא לפרסומי אלקותיה דקודשא בריך הוא בעלמא, והוא הוה מטטרון, ומשום הכי לא תשכח ליה אבא ואמא, ולא תשכח דנסיב אתתא ואוליד בנין משום דלא הוה צריך להון׳ ואולי נקרא ׳חנוך׳ על שמו הראשון ממין אדם שנהפך להיות שר העולם ומאז נקבע לו שם זה גם כשהגיע כיהושע ואליהו) והפסוק מפרש מפני מה עשה כך ה׳ יתברך שלקח את חנוך ל׳נער׳ - ״על פי דרכו״, כלומר זוהי דרכו של

ה׳ יתברך שלא לבטל את הבחירה ועל כן לקח את חנוך והפרידו מבני אדם בכדי שלא יבטל את בחירתם (ואפשר שבששת ימי בראשית היה נקרא המלאך הראשון בשם ׳שר העולם׳ וכשחנוך החליפו נתווסף לו הכינוי ׳נער׳ מחמת שהיה צעיר ממנו ומשאר המלאכים וכו׳ כנ״ל) (א).

ומה שהוקשה להם מהמדרשים שבבראשית רבה מובא שחנוך מת ואילו במסכת דרך ארץ משמע שנשאר חי ונכנס לגן עדן, אינו קשה. כי מובא בזוהר (נשא קלה ע״ב) : ׳כל מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה ביה קארי ביה מיתה׳ (כל מי שיורד ממדרגתו הראשונה נאמר עליו ׳מיתה׳). והנה ידוע שמדרגת ׳אדם׳ גבוהה ממדרגת מלאך וכן אמר רבנו ז״ל בשעה שסיפרו עמו מצדיק מפורסם שהיה מכונה ׳המלאך׳ ענה ואמר : ׳אדם גבוה ממלאך׳ (ועיין בשל״ה הקדוש, עשרה מאמרות, מאמר השני שדן בזה בהרחבה וזו לשונו שם בקיצור לענייננו : ׳אמרו בפרק חלק (סנהדרין צב:, וצג.), אמר ר׳ אלעזר גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, שנאמר, באדין נבוכדנצר מלכא תוה וגו׳. ובאלה הדברים רבה (א, יב) אמר ר׳ אבא לעתיד לבוא עתיד מחיצתן של צדיקים להיות לפנים ממלאכי השרת, והם שואלים מה הלכות חידש הקב״ה היום. אמר רבה בר חנה, ואל תתמה, אף בעולם הזה היו מחיצתן לפנים ממלאכי השרת, שנאמר, ורוה די רביעאה וגו׳, שהיו לפנים מהמלאך והוא מכבה לפניהם האש).

ולכן, מה שנהפך חנוך למלאך היה נחשב ירידה לגביו שהרי קודם לכן היה במדרגת צדיק ההולך עם אלקים ועל כן אמרו עליו במדרש שמת כי ׳כל מאן דנחית וכו׳ קארי ביה מיתה׳

כנ״ל. ואינו סותר כלל למה שאמרו במסכת דרך ארץ שנשאר חי ונכנס לגן עדן כי הוא אותו עניין, והבן.

ועל פי כל זה יתבאר מפני מה הפך ה׳ יתברך את חנוך למלאך דיקא ולא עשה בו עניין אחר (שהרי הרבה דרכים למקום לפעול כרצונו). כי אומר ר׳ נתן ז״ל (לקוה״ל שלוחין הלכה ד׳) : ועל כן אם היה ה׳ יתברך מגלה הנהגתו והשגחתו תמיד שהיו הכל רואין שהוא בעצמו מנהיג ומשגיח בעולם, היה מתבטל הצמצום וההסתרה של חלל הפנוי והיתה מתבטלת הבחירה והיה מתבטל העולם לגמרי כנ״ל. על כן תיכף כשברא העולם בעצמו ביום ראשון, ברא אחר כך תיכף ביום שני המלאכים בשביל קיום העולם, כי המלאכים נבראו כדי שיהיו שלוחים, כביכול, בינו ובין העולם, דהינו שינהיג העולם על ידם כדי שלא יראו הכל הנהגתו בעצמו, כדי שיהיה בחירה וכו׳ ובשביל זה נברא האדם כדי שיהיה לו בחירה, כדי שיבחר בטוב שימשיך את עצמו אל האמת ויאמין בה׳ יתברך שכל הנהגת העולם על ידו לבד, והנהגת הטבע, שהיא בחינת מלאך, הכל על ידו לבד, רק שהוא יתברך מעלים ומסתיר עצמו שם בשביל הבחירה. ועל כן יזכו ישראל שיהיה להם ממשלה על המלאכים מאחר שהם מאמינים בו יתברך שהוא לבדו ברא את העולם מאין ליש והוא לבדו מנהיג עולמו והמלאכים הם רק שלוחים מאתו יתברך וכו׳, עיי״ש.

והיוצא מזה הוא שמה שברא ה׳ יתברך את המלאכים הוא בשביל להסתיר את עצמו וכך יש לאדם בחירה. כי הם שליחיו ית׳ ועל ידם כביכול מנהיג את העולם. והאדם צריך למצוא

אותו ית׳ מתוך תוקף ההסתרה שמנהיג עולמו על ידי שליחים וכו׳ כנ״ל.

ומעתה מובן מאד מפני מה הפך ה׳ יתברך את חנוך למלאך דיקא. כי חנוך עסק בזה ביותר לגלות ולפרסם אותו ית׳ באופן שתתבטל הבחירה לבני אדם. ועל כן הפכו למלאך דיקא שהוא ממש עניין הבחירה בכדי לתקן את זה, והוא רחום יכפר עון.

מתוך הדברים האלה מתבאר מפני מה מעלימים הצדיקים את עיניהם לפעמים מהמקורבים אליהם או מרשעים המבקשים להתקרב. והוא מחמת הנ״ל שלא לבטל את כח הבחירה מהאדם. כי אם הצדיק יעסוק בזה בכל עת ואופן הרי שיתבטל כח הבחירה מבני האדם ויהיה ההכרח לסלקו מן העולם קודם זמנו. ועל כן פועל בחכמה ומקיים בעצמו ׳עתים חשות, עתים ממללות׳ (חגיגה יג:) לקרב בני אדם ברמז אליו ית׳ ויחד עם זה להשאיר להם את הבחירה בכדי שלא יצטרך לעזוב את העולם בטרם עת, ועל כן הצדיקים נקראים מלאכים (ויק״ר פ״א), והבן.

(א) וקרוב לזה בגמרא (קידושין ע.) : ׳הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו׳ וכו׳. ומובא שם בגליון רש״י (ונזכר בפרישה (אבן העזר סי׳ ב׳ ס״ק ב׳)) : שאין זה אליהו המופיע במקרא, דהינו אליהו הנביא, שאם כן יקשה מי היה כופת את מי שנשא אשה שאינה הוגנת לו קודם ימיו של אליהו הנביא. שהרי עדיין לא בא לעולם ואיך היה ממונה על זה? אלא אליהו הנזכר כאן הוא שם של מלאך שהוא סופר למעלה, עד כאן. וכן הוא בזה שבששת ימי בראשית היה מלאך שגם כן נקרא שר העולם ולאחר מכן כשהעלה ה׳ יתברך את חנוך למרום, קרא לו בשם זה.

***

אדם נברא בערב שבת ומפני מה וכו׳ שאם תזוח דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית (סנהדרין לח).

כי מובא במדרש (ילקוט בראשית פ״ה רמז כ״ה) אליהו ז״ל שאל את ר׳ נהוראי מפני מה ברא הקב״ה שקצים ורמשים א״ל לצורך נבראו בשעה שהבריות חוטאים הקב״ה מביט בהן ואומר ומה אלו שלא נבראו לצורך הריני מקיימן אלו שנבראו לצורך על אחת כמה וכמה.

וזה שאם זחה דעתו של אדם אומרים לו יתוש קדמך במעשה בראשית. כי מי שזחה דעתו עליו אזי טוב לו שלא נברא. אך עתה שנברא באיזו זכות מתקיים? בזכות היתוש, כי הקב״ה מביט ביתוש ובשאר שקצים ורמשים ואומר ומה אלו שנבראו שלא לצורך וכו׳. נמצא שמקיים את הבעל גאוה בזכות היתוש. ועל כן אומרים לו יתוש קדמך במעשה בראשית. כי אם לא היה נברא היתוש לפניך, שוב לא היית מתקיים. ונמצא שהוא לטובה גדולה מה שנבראו השקצים והרמשים קודם לאדם.

ובזה אפשר ליתן טעם על דרך הפשט למה שאמר רבנו ז״ל (ספר המידות, בנים ח״ב סעי׳ א׳) ׳מי שיש לו צער גדול בנים, יקרא בכל יום מעשה בראשית׳. כי מי שיש לו צער גידול בנים, פעמים רבות שמקפיד עליהם ומסלקם מעל פניו על שאין הם מתנהגים כראוי.

על כן עצתו שיקרא בכל יום מעשה בראשית ומשם יראה שגם ה׳ יתברך ברא שקצים ורמשים ובעבורם מרחם על השאר אף שנבראו שלא לצורך. כן יש לו לרחם על בניו ולקרבם אף שלפי דעתו בעת שכועס עליהם נראה בעיניו שאין בהם תועלת וצורך, ואפשר שבזכותם יתקיימו כמה בני אדם כגון שיצא מהם איזה בן צדיק

וירא ה׳ (א) או שהם בעצמם עוד יעשו איזו מצוה ומעשה טוב שבעבורו היה כדאי הכל. וכן אמר רבנו ז״ל שצריך להביא הרבה ילדים ואף שיצאו איך שיצאו וכו׳, כי משיח יתקן את כולם. וזה נלמד ממעשה בראשית שה׳ יתברך ברא כל מיני בריאות פחותות וכו׳ ומקיימם. וכשיבוא משיח יתקן את העולם, כן יש לו לנהוג עם בניו אף שעושים לו צער כי אפשר שעוד יעשו איזה מעשה טוב או שיצא מהם בן צדיק, והבן.

(א) וכעין שכתב רש״י (בראשית ו, ו) : כך מעשה הקב״ה - אע״פ שגלוי לפניו שסופן לחטוא ולאבדן לא נמנע מלבוראן בשביל הצדיקים העתידים לעמוד מהם, עיי״ש. וכן הוא בזה שאדם צריך לשמוח בילדים שיש לו הגם שקשה, כי אם הם לא צדיקים וכו׳, אפשר שיעמדו מהם צדיקים.

***

ויברך אותם אלקים. ואמרו במדרש (בר״ר פ״ח פי״ג) : ׳אמר רבי שמלאי מצינו שהקב״ה מברך חתנים ומקשט כלות ומבקר חולים וקובר מתים. מברך חתנים מניין - ״ויברך אותם אלקים״ ומקשט כלות מניין (שם ב) ״ויבן ה׳ אלהים את הצלע״.

בעניין נישואין בדרך צחות על פי מה ששאלתי את אחד מאנשי שלומנו בעת שישבנו בסעודת נישואין : רבנו ז״ל אומר שצריך לצעוק ע׳ קלין כדי להשיג מוחין. והנה בחתונה אומרים חכמינו הקדושים שהמשמח חתן וכלה זוכה לחמשה קולות. נמצא שעדיין חסרים לו ס״ה קלין ומאין ישיגם.

וההוא השיב : חכמינו הקדושים אומרים שאיש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם. והשכינה נרמזת בשם אדנ״י שעולה ס״ה. על כן עתה בעת החתונה שהם זוכים והשכינה שרויה ביניהם, נמצא ששם אדנ״י העולה ס״ה כבר נמצא כאן, וכשזוכים לשמח את

החתן והכלה זוכים לעוד חמשה קולות ויחד עולה לשבעין קלין, ודו״ק.

***

ויכולו השמים והארץ וגו׳.

בדרך צחות יש לומר על פי דברי רבנו ז״ל (ספר המידות בנים ח״ב סעי׳ א׳) : ׳מי שיש לו צער גדול בנים, יקרא בכל יום מעשה בראשית׳.

ואמר אדמו״ר מוהרא״ש נ״י שביום ראשון יש לקרוא את הנברא ביום זה, וביום שני את מה שנברא ביום זה וכן הלאה.

וזה שתיקנו לומר בליל שבת בעת הקידוש לומר את הפסוקים של שבת : ״ויכולו השמים והארץ וכל צבאם״ וכו׳. כי עכשיו קודם הסעודה מועיל ביותר לקרוא את מעשה בראשית כי אז יזכה להינצל מצער גידול בנים שבתוך הסעודה. כי דרכם של הילדים לקפוץ ולהשתולל ועל פי רוב נעשה מזה מריבות בעת הסעודה וכו׳. על כן לאחר שבמשך כל השבוע אומרים את הפסוקים של כל יום, תיקנו לומר את הפסוקים של יום השבת קודם הקידוש כדי להינצל מצער גידול בנים שבתוך הסעודה, ודו״ק.

***

ויברא אלקים את האדם וגו׳.

מובא ב׳אילנא דחיי׳ (ד״ה וירא ה׳ כי רבה רעת האדם) לפי מה שפירש המהרש״א (מכות כג:) על מאמרם ז״ל ׳נמנו וגמרו טוב שלא נברא יותר משנברא׳ כי מנו את המצוות עשה והלא תעשה ונמצא שלא תעשה הוו יותר מהעשה, ואם כן - האדם הוא קרוב להפסד ורחוק משכר.

אמנם יש לומר דמכל מקום יותר טוב שנברא משום דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, מה שאין כן במחשבה רעה. ולכן אמר הכתוב : "וירא ה' כי רבה רעת האדם" דהעברות מרובים מהמצוות, וגם "כי יצר מחשבות לבו רק רע" ואין לו מחשבות טובות, ולכן "וינחם ה' כי עשה את האדם", עיי"ש.

וזה שהפליג רבנו ז"ל במעלת הרצון ואמר (שיחות הר"ן סי' י"ד וסי' נ"א) שהעיקר הוא הרצון.

כי על ידי הרצון שרוצה ומשתוקק לעשות את רצונו יתברך נעשה מניין המצוות עשה גדול מהלא תעשה. כי מחשבה ורצון טוב הקב"ה מצרפה למעשה, וכשרצונו חזק ותקיף לעשות את רצונו יתברך, בזה נחשב לו להרבה מעשים יותר מהלא תעשה כנ"ל.

נמצא שמי שזוכה לרצון טוב לו שנברא. וזה שאמר רבנו ז"ל שהבעל שם טוב הקדוש זי"ע החשיב מאד את בתו אדל כי הלכה תמיד עם רצונות וכיסופין איך לעשות את רצונו יתברך. ועל כן החשיבה הבעל שם טוב הק' זי"ע מאד כי זו עיקר עבודת האדם כדי שיהיה טוב לו שנברא, לילך עם רצונות וכנ"ל.

סיפורי מוהרא״ש

אשר בנחל חלק מ״ח מכתב ח׳ תשנג

הגר״א למד פעם עם תלמידיו את מסכת גיהינום, שמובאת בספר ״ראשית חכמה״, ואחד התלמידים התעלף, עד שעוררוהו וכו׳, ונפל למשכב כמה שבועות, ובא הגר״א לבקרו, ושאלו: מה ארע לך שהתעלפת? ענה ואמר לו: שמעתי שיש שבעה היכלות של גיהינום, ואני צריך לעבור על כל זאת, ומה גם שחטאתי פי כמה וכמה, וכיצד לא אחלה? אמר לו הגר״א, מה שכתוב שם זו מציאות, אבל תדע לך, שמי שעובר בזה העולם צער וחלישות הדעת, עניות ודחקות, עלבונות וביזיונות, הוא פטור מהכול ונמחל לו.

מספרים על הרבי רבי זושא זי״ע, אחיו של הרבי רבי אלימלך מליז׳ענסק, אשתו נקראה בשם גיננדל, והייתה מרבה לבזותו ולצעוק עליו. פעם אחת אחר שביזתה אותו הלך לבית הכנסת ובכה: רבונו של עולם, זושא חטא, ומגיעים לו כל הביזיונות, ונרדם שם, וראה שבעה היכלות של גיהינום, ומה שקורה רחמנא ליצלן, לזה שחטא, וראה שמביאים נשמות כתרנגולים לשחיטה לפני בית דין של מעלה, אבל לפני כל אחד מביאים שקים של עוונות מחד, ומאידך - שקים של צרות וייסורים ועוגמת נפש, וחלישות הדעת, עניות ודחקות, וזה הכריע את הכף והנה הרבי רבי זושא נעשה לו חושך, בראותו את מדורי הגיהינום, אבל משראה את שקי הביזיונות שמכפרים, קם בשמחה לביתו, ואשתו פתחה עליו פיה לבזותו, אזי צעק: גיננדל עוד ביזיונות, זושא חטא, ואינו רוצה להיות בשבעה מדורי גיהינום.

שיעורים באידיש ולשון הקודש מהראש ישיבה
ר' יואל ראטה נ"י אפשר לשמוע במספר:

0797040066

ושיעורים שנמסרים ב"היכל הקודש יבנאל"
אפשר לשמוע במספר :

0733834140

(להקיש 1 ואחר כך להקיש 2)

זכות העלון

להצלחת ורפואת : אליהו בן מרים, אסתר מלכה בת אורה וכל יוצאי חלציהם, יום טוב בן ג'וליה, מרים בת סולטנה, סולטנה בת קדן מרים, עמוס בן יהודית, יצחק בן זכיה, נתן שמחה בן רחל, יקיר בן זוהרה, הנייה רחל בת דבורה, דוד בן רחל, משה בן אירן, נחמן בן רחל.

ולהבדיל : לעילוי נשמת ג'וליה בת סולטנה, אליהו בן ישראל, אברהם בן ניסים אורה בת נעמי, מאיר בן רחמים ולכל הנשמות הקדושות שאין מי שיאמר עליהם קדיש

מי שמעוניין לקבל את החוברת בדואר אלקטרוני שיכתוב ל: nachman6708@gmail.com